

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง
ตำบลปงเตา อำเภอองาร จังหวัดลำปาง

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองเสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชานโยบายสาธารณะ

พฤษภาคม 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

อาจารย์ที่ปรึกษา และคณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง ไตพิจารณาการศึกษา
ค้นคว้าด้วยตนเอง เรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่
บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ
ของมหาวิทยาลัยพะเยา

(ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมบัติ นพรัก)

คณบดีวิทยาลัยการศึกษาต่อเนื่อง

พฤษภาคม 2555

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาครั้งนี้ด้วยตนเองฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ อาจารย์ที่ปรึกษา และผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้ให้คำแนะนำ ปรึกษา ตลอดจนตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างยิ่ง จนการศึกษาครั้งนี้ ด้วยตนเองฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาครั้งนี้ ขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ให้คำแนะนำ ตรวจสอบ ชี้แนะ แก้ไขข้อบกพร่อง ทำให้การศึกษาครั้งนี้ด้วยตนเอง ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอบคุณประชาชนในเขตตำบลปลงเตา อำเภอภาชี จังหวัดลพบุรี ที่ให้ความร่วมมือ ในการให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณงามความดีทั้งหมดและอุทิศแด่ คุณปกรณ์ ไชยวัฒนา ผู้ล่วงลับไปแล้ว ผู้เป็นที่รักของครอบครัวซึ่งทำให้ผู้วิจัยมีความอดทน มีจิตใจเข้มแข็ง มีกำลังใจ ที่จะฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการ จนงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จได้

วิริยะพร ไชยวัฒนา

ชื่อเรื่อง	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง
ผู้ศึกษาค้นคว้า	วิริยะพร ไชยวัฒนา
ที่ปรึกษา	ดร. ชัยณรงค์ ศรีมันตะ
ประเภทสารนิพนธ์	การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ร.ป.ม. สาขาวิชานโยบายสาธารณะ, มหาวิทยาลัยพะเยา, 2555

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัญหาอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยในเขตบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง จำนวน 226 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย พบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วย ด้านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ และปัญหาของประชาชนต่อการมีส่วนร่วม พบว่า ขาดความต่อเนื่องของงบประมาณภาครัฐ และขาดการมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชนในชุมชน

Title THE PARTICIPATION OF PEOPLE IN FOREST CONSERVATION IN BANHUATUNG, TUMBON PONGTAO, NGAOW DISTRICT, LAMPANG PROVINCE

Author Viriyaporn Chaiwathana

Advisor Ph.D., Chainarong Srimanta

Academic Paper Independent Study M.P.A. in Public Policy, University of Phayao, 2012

ABSTRACT

The objectives of this study were (1) to study the people's participation in forest conservation and (2) to study obstacles and recommendation for preserving in Banqueting, Tumbon Pongtao, Ngaow District, Lampang Province. Data were analyzed with the use of the percentage and mean in order to discuss and find out the results. The results of this study showed that local people's participation in forest conservation was at a moderate level, in descending order as follows: the participation in monitoring and evaluation, Activities, Planning and the participation in the allocation of benefits. The problems and obstacles to the participation in forest conservation include lack of continuity of the government budget and lack of participation of the youth in the community.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
ข้อมูลทั่วไปของตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง.....	6
ความเป็นมาของป่าชุมชนป่าห้วยแม่หิน	8
แนวคิดและทฤษฎีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ	9
แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม	14
การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา.....	28
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	31
กรอบแนวคิดการวิจัย	37
3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	39
การวิเคราะห์ข้อมูล	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	41
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	41
ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง	45
5 บทสรุป	51
สรุปผลการวิจัย	51
อภิปรายผลการวิจัย	53
ข้อเสนอแนะ	54
บรรณานุกรม	56
ภาคผนวก	60
ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า	65

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนประชากร ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง.....	7
2 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามเพศ.....	41
3 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามอายุ.....	42
4 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามระดับการศึกษา.....	42
5 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามสถานภาพครอบครัว.....	43
6 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามอาชีพ.....	43
7 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามรายได้.....	44
8 แสดงร้อยละ และค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม ในการวางแผน.....	45
9 แสดงร้อยละ และค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินกิจกรรม.....	46
10 แสดงร้อยละ และค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม ในการจัดสรรผลประโยชน์.....	47
11 แสดงร้อยละ และค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม ในการติดตามและประเมินผล.....	48
12 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วม กรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง...	49

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วม.....	20
2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	37

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ป่าไม้ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งที่มนุษย์ได้บริโภคใช้สอย เพื่อดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน และยังมีคุณค่าต่อสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศน์ กล่าวคือ ป่าไม้ ช่วยรักษาความสมดุลของธรรมชาติ ควบคุมสภาพดินฟ้า อากาศให้อยู่ในสภาพปกติ ช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำนอกจากนี้ป่าไม้ยังเป็นแหล่งต้นน้ำ เป็นที่รวมของพันธุ์พืช เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด มีความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นแหล่งการศึกษาค้นคว้าเพื่อการวิจัย และการพักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนเป็นแหล่งผลผลิต ที่นำมาซึ่งผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ โดยนำมาผลิตเป็นสินค้าจำหน่ายทั้งใน และต่างประเทศ ในปีพ.ศ. 2528 รัฐบาลเห็น ความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ว่ามีผลต่อความเป็นอยู่ ของประชาชน จึงมีมติเห็นชอบ ในการกำหนดนโยบายป่าไม้แห่งชาติ แนวทางการจัดการและ พัฒนาทรัพยากรป่าไม้ในระยะยาว โดยมุ่งให้เกิดการสอดคล้องระหว่างการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรอื่น ๆ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และ ประชาชน ในการพัฒนาและ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรป่าไม้ โดยการสนับสนุนให้มีการปลูกป่า ตามสถานที่ต่าง ๆ มากขึ้น ส่งเสริมการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาการป่าไม้ และอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น การผลิตเยื่อกระดาษ เพื่อให้มีการนำทุกส่วนของไม้มาใช้ ประโยชน์ ซึ่งได้มีการเผยแพร่ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน ซึ่งเกี่ยวกับความสำคัญของ ทรัพยากรป่าไม้ที่มีต่อส่วนรวม เพื่อเป็นการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนมีความรักและหวงแหน รู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างประหยัดและคุ้มค่าที่สุด

ป่าห้วยแม่หิน ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่โป่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัด ลำปาง แต่เดิมป่าห้วยแม่หินเป็นป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ที่เอื้ออำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมแก่ชุมชนตำบลปงเตา และชุมชนใกล้เคียง ป่าไม้ ในเขตป่าห้วยแม่หิน เป็นแหล่งทำมาหากินของคนในชุมชน ตำบลปงเตา มีจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ ในเขตป่าห้วยแม่หิน เป็นแหล่งทำมาหากินของคนในชุมชน ตำบลปงเตา มีจำนวนหมู่บ้านที่อยู่ ใน การปกครองจำนวน 13 หมู่บ้าน เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดลำปาง อยู่ห่างจาก จังหวัดลำปางประมาณ 100 กิโลเมตร มีประชากรจำนวน 8,358 คน (ฐานข้อมูลสำนักบริหาร การทะเบียนอำเภอองาว จังหวัดลำปาง ประจำปีเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553) ซึ่งได้มีพื้นที่อยู่ใกล้กับ ป่าห้วยแม่หิน ต่อมาในปีพ.ศ. 2539-2540 ป่าไม้บริเวณป่าห้วยแม่หินเริ่มมีการถูกบุกรุกทำลาย

โดยมีสาเหตุจาก การลักลอบตัดไม้ และการตัดไม้ไฟเพื่อขายให้โรงงานทำไม้ตะเกียบ ไม้จิ้มฟัน ไม้ก้านธูป ไม้เสียบอาหาร และอื่น ๆ ตลอดจน การขุดหน่อไม้ไปขายของชาวบ้านในพื้นที่และ หมู่บ้านใกล้เคียง ทำให้สภาพป่าโดยทั่วไปเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว ส่งผลกระทบต่อชาวบ้าน ที่มีพื้นที่ทำกินอยู่บริเวณข้างลำห้วยแม่หินเกือบทั้งหมด ขาดแคลนน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและ เกษตรกรรม

ผลกระทบจากป่าเสื่อมโทรมดังกล่าว ชาวบ้านจึงได้มีการรวมตัวกันนำโดย นายบุญทัน ธิอินโต ผู้ใหญ่บ้านสมัยนั้น เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2541 เพื่อทำการประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับ แนวทางแก้ไขปัญหาค่าความเสื่อมโทรมของป่าไม้ และนำไปสู่ข้อสรุปที่มีข้อตกลงในการกำหนด นโยบายการจัดการทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ห้วยแม่หิน โดยทำการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน ตัวอย่าง เป็นจำนวน 1,500 ไร่ จากพื้นที่ของป่าทั้งหมดประมาณจำนวน 5,000 ไร่ ในการจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ คือ กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม ได้เข้ามาสนับสนุนความพยายามของชุมชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรของชาติ ดำเนินการให้ความรู้ ร่างกฎระเบียบบริหารจัดการป่าชุมชน และมีแนวร่วมที่มาจากประชาชน ในชุมชน ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้นำหมู่บ้าน เยาวชน ข้าราชการกรมพัฒนาชุมชน ศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียน กรมส่งเสริมการเกษตร และผู้ประกอบการ และได้มีการประสานองค์การวิจัย การพัฒนาระหว่างประเทศ องค์การไม้เขตร้อนแห่งสหประชาชาติ (ITTO) องค์การอาหารและ เกษตรแห่งสหประชาชาติ (FAO) องค์การวิจัยเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ แห่งแคนาดา (IDRC) สำนักเครือข่ายต้นแบบนานาชาติ (IMSMF) รวมทั้ง สำนักงานป่าไม้ แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา (USDA FOREST SERVICE) ภายใต้โครงการป่าต้นแบบงาม โดยมีนักวิชาการป่าไม้เป็นเลขานุการ และที่ปรึกษาของโครงการ และมีมติให้ทำการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หินทั้งหมด ประมาณ 5,000 ไร่ ให้หยุดการตัดไม้ไฟเพื่อการค้าโดยเด็ดขาด ตั้งแต่วันที่ 3 มิถุนายน 2541 ซึ่งจะยังผลให้มีน้ำไหล ในลำห้วยแม่หินตลอดปี สามารถทำการเกษตรได้มากขึ้น ตลอดจนประชาชนเก็บหาผลิตภัณฑ์ จากป่า เพื่อยังชีพและสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดมา

ต่อมาในปีพ.ศ. 2550 ชุมชนบ้านหัวทุ่ง ทำการขยายเขตป่าอนุรักษ์ห้วยแม่หินจากเดิม จำนวน 1,500 ไร่ เป็น 2,800 ไร่ พร้อมทำการลงทะเบียนจัดตั้งเป็นป่าชุมชนอย่างเป็นทางการ กับกรมป่าไม้ คือ “ป่าชุมชนห้วยแม่หิน”

ปัจจุบัน ป่าชุมชนห้วยแม่หินเป็นป่าอุดมสมบูรณ์ มีน้ำใช้เพื่อการเกษตร สามารถที่จะ ปลูกข้าว และพืชในนาได้ 2 ครั้งต่อปี คณะกรรมการป่าชุมชนห้วยแม่หินได้ดำเนินการถ่ายทอด ความรู้สู่ชุมชน หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน รวมทั้งจากกลุ่มผู้สนใจต่าง ๆ ทั้งชาวไทยและ

ต่างประเทศที่นำคณะมาศึกษาดูงานในพื้นที่แล้วประมาณ 11 ประเทศ เพื่อจะนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป รวมทั้งคนในชุมชนได้มีอาชีพและมีการจ้างงาน โดยการนำไม้ไผ่มาทำตะเกียบ ไม้เสียบอาหาร ไม้จิ้มฟัน ไม้ก้านธูป และการนำมาทอในผลิตภัณฑ์ในรูปแบบต่าง ๆ และจากการดำเนินการโครงการต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้ป่าชุมชนห้วยแม่หิน ได้รับรางวัลป่าชุมชนดีเด่นประจำปี พ.ศ. 2552 ของกรมป่าไม้

ดังนั้น ผู้วิจัยซึ่งเป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านใกล้เคียง มีความต้องการจะศึกษาว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ได้เกิดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างไร มีปัจจัยอะไรที่เกี่ยวข้อง ในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ทั้งนี้ เพื่อจะได้นำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน และพื้นที่ใกล้เคียงหรือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้เป็นแนวทางในการวางแผนเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง
2. เพื่อศึกษาถึงสภาพปัญหา และข้อเสนอแนะ ของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

ขอบเขตของการวิจัย

จากการศึกษาผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ ดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ที่ศึกษาได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง จำนวน 515 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในเขตบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง โดยใช้วิธีเปิดตารางของ Krejcie & Morgan ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง และได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 226 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของด้านเนื้อหา โดยได้ศึกษาถึงแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วม (PARTICIPATION) ของ Szentendre (อ้างถึงใน โกวิท พวงงาม, 2545, หน้า 8) ในการประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยจำนวน 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์
4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลงาน

ขอบเขตด้านพื้นที่การศึกษา

ทำการศึกษาข้อมูลในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

นิยามศัพท์เฉพาะ

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ประชาชน หรือชุมชนที่อาศัยอยู่ในบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา และการแก้ไข การเลือกแนวทางแก้ไข การร่วมกันดำเนินกิจกรรม การร่วมกันติดตามประเมินผลงาน ในโครงการหรือกิจกรรมใด ๆ อย่างต่อเนื่อง

ประชากร หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักนำทรัพยากรมาใช้ได้อย่างชาญฉลาด และประหยัด โดยคำนึงถึงความยั่งยืน ให้เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุด มีการสูญเสียน้อยที่สุด ใช้เป็นเวลายาวนานที่สุด และจะต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกัน

การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ที่มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา นำไปสู่ขั้นตอนในการวางแผนดำเนินงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในการช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น กิจกรรมเชิงวิจัย ฝึกอบรม ประชาสัมพันธ์ การรักษากฎระเบียบ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ หมายถึง การได้มีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ที่มีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ของป่าชุมชน เช่น รายได้จากหาของป่าชุมชน การเข้าร่วมบริจาคเงินค่าตอบแทนในการบริหารจัดการกองทุนป่าชุมชน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผลงาน หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ที่ได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จากการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น การเข้าร่วมเป็นวิทยากร การเข้ามามีส่วนร่วมสรุปปัญหา การดำเนินงาน เป็นต้น

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
2. ทำให้ทราบถึงปัญหา และข้อเสนอแนะ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. ส่งเสริมการนำความรู้ทางวิชาการ และเทคโนโลยีที่เหมาะสม มาใช้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชน
4. ได้ข้อมูลเชิงนโยบายในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในชุมชน ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือองค์กรอื่น ๆ นำไปพัฒนา ปรับปรุง ส่งเสริม กระตุ้นการมีส่วนร่วม เพื่อความมั่นคงของป่าไม้ และขยายผลไปยังชุมชนใกล้เคียง เพื่อสร้างชุมชนให้มีความเข้มแข็งและให้มีความยั่งยืนต่อไป

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตาอำเภอองาว จังหวัดลำปาง ผู้วิจัยได้กำหนดหัวข้อต่างๆ โดยการเรียบเรียงข้อมูลจากการค้นคว้า เอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่างๆ โดยได้เรียงลำดับหัวข้อดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง
2. ความเป็นมาของป่าชุมชนป่าห้วยแม่หิน
3. แนวคิดและทฤษฎีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
4. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
5. การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
7. สรุปกรอบแนวคิด

ข้อมูลทั่วไปของตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

ตำบลปงเตาเป็นหนึ่งใน 10 ตำบลของอำเภอองาวจังหวัดลำปางที่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของพื้นที่ว่าการอำเภอองาวประมาณ 8 กิโลเมตรห่างจากจังหวัดลำปางประมาณ 100 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 187.71 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 113,568.75 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา คิดเป็นร้อยละ 92 ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 90 โดยได้มีการปลูกนาข้าว ข้าวไร่ ปลูกไม้ยืนต้น และพืชฤดูแล้ง พืชหลักที่สำคัญคือข้าว ข้าวโพด ถั่วเหลือง ยาสูบ กระเทียม เลี้ยงสัตว์ และผลผลิตจากไม้ไผ่ในพื้นที่ ซึ่งมีผลต่อระบบเศรษฐกิจของชุมชนบ้านหัวทุ่งเป็นอย่างมาก วิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลปงเตา และได้มีความเป็นอยู่ที่มีความเป็นท้องถิ่น มีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกันและกัน มีความรักความผูกพันเสมือนเครือญาติ เป็นเสมือนครอบครัวใหญ่ โดยได้มีการกิจกรรมของชุมชนที่เอื้อให้มีการพบปะปฏิสัมพันธ์กัน โดยผ่านทางประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และกิจกรรมต่างๆของชุมชน ซึ่งทำให้คนในชุมชนได้รู้จักกัน และรับรู้ทุกข์ สุขซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งความรู้อารมณ์ดี เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง และเพื่อให้ชุมชนเกิดการพัฒนายั่งยืนต่อไป

อาณาเขต

ตำบลปงเตา อำเภอองาร จังหวัดลำปาง มีอาณาเขตติดต่อดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลบ้านร้อง อำเภอองาร จังหวัดลำปาง
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลนาแก อำเภอองาร จังหวัดลำปาง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ตำบลหนองหล่ม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ตำบลทุ่งผึ้ง อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

ประชากร

ตำบลปงเตาอำเภอองารจังหวัดลำปางมีหมู่บ้านอยู่ในเขตรับผิดชอบจำนวน13หมู่บ้าน และมีจำนวนประชากรทั้งหมด 8,358 คน แยกเป็นชาย 4,106 คน หญิง 4,252 คน มีจำนวนครัวเรือน 2,591 ครัวเรือน ประชากรในพื้นที่แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งประกอบไปด้วยคนพื้นเมือง ชาวเขาเผ่าเมี่ยน และชาวเผ่าอาข่าจำนวนประชากรในแต่ละหมู่บ้านดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากร ตำบลปงเตา อำเภอองาร จังหวัดลำปาง

หมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	ชาย(คน)	หญิง(คน)	รวม
หมู่1 บ้านปงเตา	235	341	375	716
หมู่2 บ้านห้วยฮอน	315	433	444	877
หมู่3 บ้านพร้าว	162	205	222	427
หมู่4 บ้านปันเหนือ	245	357	356	713
หมู่5 บ้านปันใต้	316	462	485	947
หมู่6 บ้านบ่อสี่เหลี่ยม	232	307	325	632
หมู่7 บ้านขุนแหง	239	418	442	860
หมู่8 บ้านหัวทุ่ง	144	256	259	515
หมู่9 บ้านปันพัฒนา	204	302	329	631
หมู่10 บ้านห้วยน้ำตื้น	85	172	187	359
หมู่11 บ้านสามเหลี่ยม	90	264	250	514
หมู่12 บ้านปงเตาใน	146	253	255	508
หมู่13 บ้านพร้าวพัฒนา	178	336	323	659
รวม	2,591	4,106	4,252	8,358

ที่มา:องค์การบริหารส่วนตำบลปงเตา (ข้อมูลสำนักบริหารการทะเบียน เดือนกันยายน 2553)

ความเป็นมาของป่าชุมชนป่าห้วยแม่หิน ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

ป่าชุมชนป่าห้วยแม่หิน บ้านหัวทุ่ง หมู่ 8 ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่ปิง มีพื้นที่ประมาณ 2,800 ไร่ ลักษณะพื้นที่เป็นเนินเขาเตี้ย เรียงสลับเป็นลอนคลื่นซ้อนกันหลายลูก สภาพป่าเป็นป่าเบญจพรรณโดยมีไม้สักและไม้ตะแบก ขึ้นอยู่กระจัดกระจาย แต่มีไม้ไผ่ชนิดต่างๆค่อนข้างหนาแน่น เช่น ไผ่ชางนวล ไผ่หก ไผ่บง ไผ่ไร่ และโดยเฉพาะไผ่ชางนวลมีความหนาแน่นมากที่สุด โดยทำให้ชุมชนสามารถนำไม้ไผ่ใช้เป็นพืชเศรษฐกิจเพื่อยังชีพของคนในชุมชนตลอดมา และถือได้ว่าเป็นจุดเด่นของป่าชุมชนห้วยแม่หิน ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ได้มีป่าเบญจพรรณตลอดริมลำห้วยแม่หิน ซึ่งชาวบ้านเรียกว่า “ป่าห้วยแม่หิน” อดีตเคยเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์ เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาพรรณ ผืนป่าปกคลุมหนาแน่นไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ที่สำคัญหลากชนิด มีสัก และตะแบก เป็นไม้เด่น และมีไผ่ชนิดต่างๆ เป็นองค์ประกอบหลักของไม้พื้นล่างการทำสัมปทานป่าไม้ทำให้ไม้ใหญ่จำนวนมากถูกตัดฟันและชักลากออกจากผืนป่า ในขณะที่ลูกไม้และกล้าไม้ก็ได้รับความเสียหายจากการตัดฟันและชักลากไม้ใหญ่

ภายหลังสัมปทานป่าไม้ผ่านพ้นไปและได้มีการประกาศยกเลิกสัมปทานไม้ทั่วประเทศ ในปี 2532 ป่าห้วยแม่หิน จึงถูกบุกรุกโดยชาวบ้านหัวทุ่งและชุมชนข้างเคียง โดยไม้ใหญ่ที่คงเหลือถูกตัดฟันมาใช้ก่อสร้าง ทำฟืนและเผาถ่านลำไผ่หนุ่มและแก่ถูกตัดเพื่อใช้เป็นไม้ค้ำยันในการเกษตร และแปรรูปเป็นจักตอกประเภทต่างๆ เช่น ไม้จิ้มฟัน ไม้เสียบลูกชิ้น และก้านธูป หน่อเกิดใหม่ถูกขุดกินและขาย ทรัพยากรทุกอย่างถูกยื้อแย่งอย่างไร้ระเบียบ ซึ่งได้ทิ้งไว้แต่ความเสื่อมโทรม ป่าที่เหลือมีเพียงต้นไม้และกอไผ่ที่ขึ้นอยู่ประปราย ความชุ่มชื้น เขียวขจี กลับหายไป น้ำลำห้วยก็แห้งเหือด ความลำบากเริ่มเข้ามาเยือน การดำเนินชีวิตของชาวบ้านเริ่มเดือดร้อนหนักขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งชุมชนบ้านหัวทุ่ง หมู่ที่ 8 ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง ซึ่งต้องอาศัยน้ำจากลำห้วยแม่หินเพื่อการบริโภคและหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่ด้านล่างของลำห้วยแม่หิน

ต่อมาในปีพ.ศ.2540 ป่าไม้บริเวณลำห้วยแม่หินเริ่มมีการถูกบุกรุกทำลายสาเหตุจากการลักลอบตัดไม้หวงห้ามชนิดต่างๆ มีการขุดหน่อไม้จำหน่าย อีกทั้งมีการตัดไม้ไผ่เพื่อป้อนโรงงานอุตสาหกรรมเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่(ไม้ตะเกียบไม้จิ้มฟัน ไม้ก้านธูป ไม้เสียบอาหารและอื่นๆ) ที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ตำบลปงเตา และตำบลใกล้เคียง มีการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย ไม่มีหลักการที่ถูกต้อง เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ มีค่านิยมผิดๆในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ทำให้สภาพป่าไม้โดยทั่วไปเสื่อมโทรม ป่าที่เหลือมีเพียงต้นไม้เล็กๆ และมีกอไผ่อยู่ประปราย ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

และคนในบริเวณชุมชนใกล้เคียงเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนในชุมชนบ้านหัวทุ่งที่มีพื้นที่ทำกินข้างลำห้วยแม่หิน ความยากลำบากในการหาเลี้ยงชีพ ปัญหาฝนแล้ง ขาดแคลนน้ำใช้ ไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับการทำการเกษตร การอุปโภคและบริโภค พืชผลเสียหาย ระบบนิเวศน์ไม่สมดุล ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลาย คนในชุมชนขาดรายได้ และขาดอาหารที่เคยเก็บหาได้จากผืนป่าแห่งนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ความหมายของการอนุรักษ์

เกษม จันท์แก้ว (2540, หน้า 112) ความหมายของคำว่าอนุรักษ์ว่า“เป็นการใช้ความต้องการและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคต” ความหมายตรงกับคำศัพท์ในภาษาอังกฤษที่ว่า “Using for immediate needs and saving for future use” ซึ่งถ้าหากจะอธิบายก็อาจจะพูดได้ว่า “การอนุรักษ์” หมายถึงการใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผล(To use rationally) และมีการสร้างสรรค์ (Built up) “การอนุรักษ์” ได้แก่การใช้ การเก็บ การรักษา การซ่อมแซม การฟื้นฟู การพัฒนา การป้องกัน การสงวน และการแบ่งเขตต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อเอื้ออำนวยให้คุณภาพในการสนองต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ตลอดไป

นิวัตติ เรื่องพานิช (2539, หน้า 3) ให้ความหมายของคำว่า “การอนุรักษ์” ว่าหมายถึงการรู้จักใช้ ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดและประหยัด เกิดประโยชน์มากที่สุด สูญเปล่าน้อยที่สุด รวมทั้งกระจายการใช้ประโยชน์ให้แก่มหาชนโดยทั่วถึงกันด้วย ทั้งนี้จะต้องเข้าใจว่าการอนุรักษ์ไม่ได้หมายถึงการเก็บไว้เฉยๆ แต่จะต้องมีการนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ(TIME) และพยายามให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

ทวี และทัศนีย์ ทองสว่าง(2523, หน้า 1) ซึ่งได้ให้ความหมายของคำว่า“การอนุรักษ์ (Conservation)” หมายถึงการรักษาสิ่งที่มีอยู่รอบๆ ตัวเรา รวมทั้งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ให้คงสภาพไว้ มิให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการสูญเสีย และการทำลายเกิดขึ้น

โสภณ เดชมา (2524, หน้า 7)ได้ให้ความเห็นว่าการอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ดังนั้นการวางแผนในการจัดการทรัพยากรอย่างฉลาดจึงไม่แยกมนุษย์ออกจากสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคม วัฒนธรรมและธรรมชาติ

กระทรวงศึกษาธิการ (2523, หน้า 57)ให้ความหมายของคำว่า “อนุรักษ์” หมายถึงการใช้ทรัพยากร อย่างเหมาะสม มีการป้องกันรักษา โดยเกิดผลดีที่สุดในระยะเวลาอันยาวนานที่สุดต่อเนื่องกันไป

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

การอนุรักษ์หมายถึง การใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างเหมาะสมและก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุดตลอดไป มิใช่การเก็บรักษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นลักษณะการใช้ประโยชน์อย่างฉลาด และมีการฟื้นฟูดูแลรักษาอย่างดี เพื่อให้สิ่งที่มีอยู่นั้นอำนวยประโยชน์มากที่สุด ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งมีความหมายรวมถึงป่าไม้ และทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ที่มีผลสืบเนื่องมาจากป่าไม้ได้แก่ สัตว์ป่า ของป่า ที่ดินป่าไม้ ต้นน้ำลำธาร และสภาพแวดล้อมด้านป่าไม้ สิ่งเหล่านี้จัดเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สามารถฟื้นฟูสภาพได้ (Renewable Resources) และหากได้มีการอนุรักษ์อย่างเหมาะสมก็จะเกิดการทดแทนขึ้นมาใหม่ และหากสามารถบำรุงรักษาให้มีสภาพให้คงอยู่เพื่ออำนวยประโยชน์ต่อไปได้โดยไม่มีที่สิ้นสุด

วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้มีหลายวิธีดังนี้

1. จำแนกประเภทของประโยชน์จากเนื้อที่ป่าไม้ให้ชัดว่าเนื้อที่ป่าใดควรจะใช้ประโยชน์เพื่อจัดเป็นป่าประเภทใด เป็นการป้องกันภัยหรือป่าสาธารณะประโยชน์เช่นอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าต้นน้ำลำธาร เป็นป่าผลิตผลทางไม้หรือเพื่อประโยชน์ทางอื่น ๆ ก็ให้รีบดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์นั้นๆ
2. ควรมีมาตรการอย่างเข้มงวดต่อการรักษาป่าถาวรเจ้าหน้าที่ป่าต้องหมั่นตรวจตราปราบปราม เพื่อป้องกันการบุกรุกแผ้วถางป่าและการทำไม้เถื่อน
3. เรงประกาศพระราชกฤษฎีกา การจัดตั้งอุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าในพื้นที่ดำเนินการสำรวจเรียบร้อยแล้ว เพราะไม่ควรปล่อยให้เนิ่นนานออกไป ซึ่งจะทำให้ยากแก่การควบคุมเพราะไม่มีเจ้าหน้าที่ดูแล
4. ดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติที่ล้าสมัยบทลงโทษที่เบาเกินไป ควรจะเพิ่มให้หนักให้เหมาะสมกับภาวะบ้านเมือง
5. กรณีชาวเขาที่อาศัยอยู่ตามภูเขาสูง ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ควรต้องดำเนินการอพยพลงมาสู่ที่ราบ เพื่อป้องกันการทำลายป่าต้นน้ำลำธารและป้องกันการแพร่กระจายเชื้อโรค ควรกำหนดบริเวณให้ชาวเขาอาศัยเป็นแหล่งทำมาหากินควบคุมไม่ให้มีการทำไร่เลื่อนลอย
6. ควรเร่งปลูกสวนป่าในพื้นที่ที่ถูกทำลาย หรือที่เป็นป่าเสื่อมโทรม เพื่อให้ได้ผลผลิตไว้ใช้ในอนาคต และช่วยป้องกันการพังทลายและการสูญเสียหน้าดิน
7. ควรทำนุบำรุงป่าธรรมชาติที่ยังมีสภาพดี ให้เป็นป่าไม้ที่มีค่ายิ่งขึ้นโดยปลูกต้นไม้ที่มีค่าแซมระหว่างในที่ว่างการรักษาป่าธรรมชาติช่วยป้องกันธรรมชาติไม่ให้สิ่งแวดล้อม

เปลี่ยนแปลงไปมากและไม่ทำให้สูญเสียระบบนิเวศการป้องกันรักษาป่าธรรมชาติ จึงดีกว่าการปลูกป่าขึ้นใหม่หลังจากตัดไม้หมดแล้ว

8. ชะลอการเปิดป่าให้ซาลงไปโดยการหาวิธีการเพิ่มผลผลิตให้สูงยิ่งขึ้นให้เพียงพอกับความต้องการของพลเมืองโดยมีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ๆ มาใช้เช่น ในการใส่ปุ๋ยเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ให้แก่ดิน

9. ส่งเสริมและเผยแพร่การวางแผนครอบครัว เพื่อการลดอัตราการเพิ่มของพลเมืองซึ่งช่วยลดปัญหาการไม่มีที่ทำกิน จะได้ไม่บุกรุกป่า

10. ปฏิรูปที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ ดำเนินถึงฐานะ อาชีพ กิจการขนาดของครอบครัวในการครอบครองที่ดิน

เกษมจันทร์แก้ว (2540, หน้า 113) ซึ่งได้กล่าวถึงหลักการอนุรักษ์ไว้ว่าธรรมชาติของทรัพยากร เมื่อถูกนำมาใช้แล้ว ขึ้นอยู่ว่าเป็นทรัพยากรประเภทใดซึ่งจะมีสมบัติเฉพาะของมันแต่ที่เหมือนกันก็คือ เมื่อมีการใช้ก็ต้องเกิดความเสื่อมโทรม หรือทรัพยากรย่อยหรือ บางชนิดทรัพยากรอาจลดน้อยลงหรือเสื่อมโทรมทำให้หายากหรืออาจสูญหายได้ ดังนั้นการอนุรักษ์จึงต้องกำหนดหลักการให้ชัดเจน นำไปสู่มาตรการ และเพื่อจะสร้างแผนสำหรับการอนุรักษ์นั้น โดยมีหลักการซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

หลักการที่ 1 การใช้แบบยั่งยืน

ทรัพยากรทุกประเภททุกกลุ่มจะต้องมีแผนการใช้ที่ยั่งยืน(Sustainable utilization) ซึ่งต้องมีการวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งมีการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่จะใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมกับชนิดทรัพยากร ปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้และจำกัดหรือบำบัดของเสียและมลพิษให้หมดไป หรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย

หลักการที่ 2 การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

ทรัพยากรธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมีการใช้แล้วย่อมเกิดการเสื่อมโทรมเพราะใช้เทคโนโลยีที่ไม่เหมาะสม และเก็บเกี่ยวมากเกินไปเกินความสามารถในการปรับตัวของระบบมีสารพิษเกิดขึ้น เก็บเกี่ยวบ่อยเกินไป และไม่ถูกต้องตามกาลเวลา จำเป็นต้องฟื้นฟูให้ดีเสียก่อนเมื่อทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ ตึงตัวได้ จึงจะสามารถนำมาใช้ได้ อีก อาจใช้เวลาการฟื้นฟู การกำจัด การบำบัด หรือการทดแทนเป็นปี ๆ

หลักการที่ 3 การสงวนของหายาก

ทรัพยากรบางชนิดหรือบางประเภทมีการใช้มากเกินไป หรืออาจจะนำไปแปรสภาพเป็นสิ่งอื่น ทำให้ทรัพยากรหรือสิ่งแวดล้อมบางชนิดหายาก ถ้าหากปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นแล้ว

อาจจะทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้ เพื่อเป็นแม่พันธุ์หรือเป็นตัวแม่บทในการผลิตให้มากขึ้น จนแน่ใจว่าได้ผลผลิตปริมาณมากพอแล้ว ก็สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

หลักการอนุรักษ์ทั้ง 3 หลักการ มีความสัมพันธ์ต่อกันและกัน กล่าวคือต้องใช้ร่วมกัน ตั้งแต่การใช้ทรัพยากรต้องพิจารณาวิเคราะห์ให้ดีว่า จะมีทรัพยากรไว้ใช้ตลอดไปหรือไม่ ถ้าใช้แล้วจะมีสิ่งใดที่มีความเสื่อมโทรมของทรัพยากรประเภทใดที่เกิดขึ้น หรือสิ่งใดใช้มากเกินไปจนความเป็นต้องมีการสงวนหรือเก็บรักษาเอาไว้ เห็นได้ว่าขั้นตอนของทั้ง 3 หลักการจะผสมผสานกันเสมอ

สมนึก อ่องเอี้ย(2519, หน้า 12-14) กล่าวว่า การอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นเรื่องที่สำคัญ ซึ่งจะสำเร็จลงได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย การที่จะได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย จะเกิดได้ด้วยวิธีการศึกษาและความรู้(Education and Information) ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติแก่ประชาชนทุกคน ให้มีความรักหวงแหนเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการอนุรักษ์ธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนิวัตติ เรืองพานิช(2527, หน้า 20-21) ที่ได้รายงานว่าการจะใช้ทรัพยากรอย่างใดอย่างหนึ่ง จึงจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงทรัพยากรอื่นในเวลาเดียวกันด้วยและจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์ต้องมีความรู้ ความเข้าใจ ธรรมชาติ และนำเอาวิทยาการต่างๆ มาช่วยในการใช้ทรัพยากรให้เป็นไปอย่างประหยัดเพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติสามารถอำนวยประโยชน์แก่มวลมนุษย์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และอุทิศ กุญอินทร์(2536, หน้า 48-63) ได้กล่าวไว้ว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ต้องคำนึงถึง

1. คุณค่าของป่าไม้ (Forest Values) ซึ่งได้มีอยู่มากมายทั้งที่เป็นคุณค่าที่เห็นได้ชัดเจนเป็นประโยชน์โดยตรง (Direct Values) และคุณค่าบางอย่างที่เห็นได้ยากหรือเป็นผลประโยชน์ทางอ้อม (Indirect Values)

2. สภาพการทำลายป่า(Forest Destruction) ที่เกิดจากสาเหตุพื้นฐานที่สำคัญคือ

2.1 การเพิ่มจำนวนประชากร

2.2 ความยากจน

2.3 การด้อยการศึกษาทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพกสิกรรม

2.4 ความเห็นแก่ตัวโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อส่วนรวม

2.5 การพัฒนาประเทศที่ขาดการวางแผนที่ดี และไม่ได้มีการคำนึงถึงผลกระทบต่อ

ด้านสิ่งแวดล้อม

2.6 ปัญหาทางด้านการเมืองและการปกครอง ที่มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายบ่อยครั้ง

2.7 การบริหารงานป่าไม้ที่ไม่ยึดมั่นหลักวิชาการ

3. การใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าไม้ในปัจจุบัน (Present Forest)

การที่จะให้การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติประสบผลสำเร็จนั้น ในขั้นต้นรัฐบาล จำต้องกำหนดประเภทของการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าตามแนวทางอนุรักษ์ กำหนดชนิดป่า เป้าหมายหลักของการใช้ประโยชน์ เป้าหมายรองลักษณะในการกำหนดพื้นที่ พร้อมทั้งเหตุผล ให้ชัดเจน และมีมาตรการป้องกันที่เข้มแข็งตามประเภทของป่า

4. ความต้องการความร่วมมือจากองค์กรเอกชน และประชาชน(Co operation need From non- government and people)

ความสำเร็จของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ ซึ่งนับว่ามีความจำเป็นที่จะต้อง ได้รับความร่วมมือจากองค์กรเอกชน และประชาชนอย่างเข้มแข็งด้วย

อุทิศ กุญอินทร์ (2536, หน้า 64-65) กล่าวถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ ไว้ว่า“ทรัพยากรป่าไม้ของประเทศไทยในปัจจุบันตกอยู่ในสภาวะที่เสื่อมโทรม ซึ่งไม่สามารถ สร้างผลิตผลเพื่อตอบสนองความต้องการของสังคมไทยได้โดยสมบูรณ์ต่อไป ซึ่งได้ก่อให้เกิด ความเสียหายทางด้านสภาพแวดล้อม และไม่สามารถบรรเทาภัยธรรมชาติให้แก่ประชาชน ส่วนรวมได้ ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่รัฐต้องพัฒนาการบริหารทรัพยากรของชาติด้านนี้เสียใหม่ ซึ่งกระทำได้โดยการยึดแนวการใช้ประโยชน์ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดเป็นการใช้ที่ให้ทรัพยากร ยังคงสภาพที่ดี และให้ประโยชน์สูงสุด ตามเป้าหมายตลอดไป ซึ่งเพื่อสนองตอบความต้องการ ของคนในประเทศ”

วิธีการอนุรักษ์ป่าไม้ที่สำคัญคือ

1. การคุ้มครองป่าไม้
2. การควบคุมการตัดไม้
3. การปลูกป่า
4. การป้องกันไฟป่าและแมลงทำลายต้นไม้
5. การใช้ไม้อย่างประหยัดใช้วัสดุอื่นแทนไม้ หรือการนำเศษไม้กลับมาใช้ประโยชน์ใหม่
6. การปราบปรามผู้ลักลอบตัดไม้ทำลายป่า
7. การรณรงค์ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญของป่าไม้
8. มีนโยบายเปิดป่าสัมปทานการทำป่าไม้เพื่อช่วยอนุรักษ์ป่า

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่10(พ.ศ. 2549-2554)การแก้ไขปัญหาระบบสุขภาพที่ไม่ถูกทำลายนั้นส่วนหนึ่งสนับสนุนให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ซึ่งในอดีตที่ผ่านมา “การมีส่วนร่วมของประชาชน(People Participation)” ได้ถูกนำมาใช้ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่5 (เมื่อ พ.ศ.2525-2529)เป็นต้นมา (ศลิษา พิงแสงแก้ว,2537, หน้า 30) ซึ่งที่ผ่านมามีการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐยังไม่มีการส่งเสริมเรื่องนี้อย่างจริงจัง จึงไม่ก่อให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรมมากนัก การแก้ไขปัญหาระบบสุขภาพที่ไม่ถูกทำลาย ซึ่งในปัจจุบัน จึงได้นำแนวคิดที่จะให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกว่า ป่าเป็นส่วนหนึ่งในการดำรงชีวิตของเขา และชุมชน เพราะถ้าความอยู่รอดของชุมชนไม่ได้ขึ้นอยู่กับป่าแล้วนั้นพวกเขาก็ไม่เห็นความสำคัญที่จะรักษาป่า นอกจากนั้นชุมชนก็จะไม่รักษาป่า ถ้าหากเขาไม่ได้เป็นเจ้าของและเป็นผู้ได้รับผลประโยชน์(ฉลาดชาย รมิตานนท์ อ้างถึงใน ศลิษา พิงแสงแก้ว, 2537, หน้า 39)

ดังนั้น การที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นแรก เราควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้และหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการทำลายทรัพยากรธรรมชาติด้วยตัวเอง สำหรับความหมายของการมีส่วนร่วมนั้น ได้มีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันดังนี้ การมีส่วนร่วม(Participation) คือเป็นผลมาจากการเห็นพ้องกันในเรื่องของความต้องการ และทิศทางของการเปลี่ยนแปลง และความเห็นพ้องต้องกัน จะต้องมีมากจนเกิดความคิดริเริ่มโครงการ เพื่อการปฏิบัติ เหตุผลเรื่องแรกของการที่มีคนมาร่วมได้นั้น ควรจะต้องมีการตระหนักว่า ปฏิบัติการณ์ทั้งหมด หรือการกระทำทั้งหมดที่ทำโดยกลุ่มหรือในนามกลุ่มนั้นกระทำผ่านองค์การ (Organization) ดังนั้นองค์การจำเป็นจะต้องเป็นเสมือนตัวนำให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงได้ (ยุพาพร รูปงาม 2545,หน้า5)

ที.อาร์.แบทเทน(Batten อ้างถึงใน ถนอม สุขสง่าเจริญ, 2526, หน้า 25) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมว่า ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ โดยถือเสมือนว่าเป็นแบบฝึกหัดในการพัฒนาคนให้ต้องใช้ความคิด ตัดสินใจวางแผน และดำเนินการเองอยู่เสมอ ซึ่งเป็นหนทางที่จะทำให้สมองของคนเกิดการพัฒนา รวมทั้งต้องยึดหลักดังต่อไปนี้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป ได้แก่

1. หลักการช่วยตนเอง
2. หลักการให้ประชาชนมีส่วนร่วม
3. หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526, ไม่มีเลขหน้า) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และการรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบมาถึงตัวประชาชนเอง และยังสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อแก้ปัญหา และนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จำเป็นต้องรับประกันว่า มนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างเป็นสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมกลุ่ม ขณะเดียวกันจะต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่า มนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาส และการได้รับการชี้แนะที่ถูกต้องสำหรับRose (อ้างถึงใน สานิตย์ บุญชู, 2527, หน้า 7) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ กล่าวคือชุมชนใดที่ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใดก็จะทำให้การพัฒนาชุมชนนั้นสามารถเป็นไปได้โดยสะดวกและยังสามารถดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ได้ ทั้งนี้โดยมีความเชื่อพื้นฐานที่ว่าคนมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงคุณค่าของความคิดและสมรรถภาพของคนเรานั้นจะไม่มี ความหมายหากขาดการมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่น ในขณะที่ซีมี ซีมัวร์ ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ไว้ว่าหมายถึงการนำประชาชนเป็นผู้พัฒนา หรือเป็นผู้เปลี่ยนแปลงแทนการเป็นผู้ถูกเปลี่ยนแปลงซึ่งจะทำให้พวกเขาได้รับรู้ขั้นตอนต่างๆ ทุกขั้นตอน ในการการพัฒนาและเปลี่ยนแปลง นับรวมทั้งแต่เป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการพัฒนาและได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการป่าไม้ชุมชนดังนี้

1. สาเหตุการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนซึ่งเกิดจากผลประโยชน์ความเดือดร้อน และความสนใจ
2. เงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนคือประชาชนต้องมีอิสรภาพในการมีส่วนร่วมประชาชนต้องมีความสามารถในการมีส่วนร่วม ต้องมีระบบที่ดีของการมีส่วนร่วม ประชาชนต้องความเต็มใจในการมีส่วนร่วม
3. รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้ชุมชนได้แก่การมีส่วนร่วมโดยตรงการมีส่วนร่วมโดยผ่านกลุ่มประชาชน และการมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทน
4. สิ่งจูงใจในการมีส่วนร่วมของประชาชนเพื่อการป่าไม้ชุมชน

ชูเกียรติ สีสวรรณ์ (2534) ได้กล่าวไว้ว่า แนวความคิดเรื่องการมีส่วนร่วมเกิดมาจากความคิดที่เชื่อว่า มนุษย์เป็นสิ่งที่มีชีวิต มีสติปัญญา ตระหนักรู้ และควบคุมสิ่งแวดล้อมได้ ดังนั้น ไม่ว่ามนุษย์จะอยู่ห่างไกลเพียงใด จึงต้องมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่มีผลกระทบต่อชีวิตเขาเองนอกจากนั้นยังรวมไปถึงในชุมชนนั้น ๆ ด้วย การมีส่วนร่วมไม่ได้หมายถึงความแคบๆ แต่การมีส่วนร่วมช่วยเหลือสนับสนุนโครงการเท่านั้น แต่ยังหมายรวมไปถึงขั้นตอนที่สำคัญเช่น การ

ตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ ด้วย และนรินทร์ชัย พัฒนพงศา(2536,หน้า4) กล่าวสรุปความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมกับกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยมาเข้าร่วมด้วยน้อย ได้เข้าร่วมมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสระภาพ เสมอภาค มิใช่มีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่ได้เข้าร่วมด้วยอย่างแท้จริง และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนกระทั่งถึงขั้นสุดท้ายของโครงการอดิรพีพัฒน์ (2527, อ้างถึงในศลิษา พิงแสงแก้ว, 2537, หน้า 31)ซึ่งจะได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน ออกเป็น 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข้ปัญหา
2. ร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทาง และการวางแผนพัฒนาเพื่อการแก้ไข้ปัญหา
3. ร่วมในการปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาตามแผน
4. ร่วมในการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

ธวัชชัย วิสมล (2529) ได้อธิบายถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมไว้ว่าการที่มนุษย์จะเข้าไปมีส่วนร่วมกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ตามย่อมจะต้องขึ้นอยู่กับทางเลือกเหตุผลของผู้กระทำ และได้รวบรวมปัจจัยที่ทำให้มนุษย์กระทำ หรือไม่กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนี้

1. เป้าหมาย (Goals) การกระทำทุกอย่างต้องมีเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจจะ เป็นความเชื่อ ความรู้สึก แลกเปลี่ยนของทางราชการ และอาจจะ เป็นจากเงื่อนไขของตนเอง หรือคนอื่นเป็นผู้กำหนดขึ้น เป็นไปตามความปรารถนา

2. ความเชื่อ (Belief) เป็นความคิด หรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากอ้างอิง ซึ่งความเชื่อนี้ มีอิทธิพลมากต่อการตัดสินใจเพราะคนส่วนมากจะเลือกกระทำ ตามความเชื่อ และมีพื้นฐานมีเขามืออยู่ดั้งเดิม

3. ค่านิยม(Value)เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ กล่าวว่าการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้น ต้องสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิต และการทำ หรือไม่ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีพื้นฐานมาจากสังคมนั้น ตัดสินแล้วว่าดีหรือเลว

4. ความเคยชิน และขนบธรรมเนียมประเพณี(Habits and Customs) ซึ่งจะเป็นรูปแบบ ที่จะได้สร้างขึ้นจากความรับผิดชอบภายในกลุ่มซึ่งคนในสังคมจะต้องยอมรับด้วยความเต็มใจ อันเป็นแบบอย่างที่ดีสมบูรณ์ และมีเหตุผลต่อการกระทำที่แสดงออกมาเป็นเพราะความเคยชิน และประเพณีดั้งเดิมที่ยึดถือกันมานาน

5. ความคาดหวัง(Expectation)ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในตัวเราหรือเกิดขึ้นจากบุคคล กลุ่ม และสังคมที่ได้คิด หรือหวังในตัวเรา ความเชื่อ ความรู้สึกหรือแสดงการกระทำ ออกมาตามที่เขาต้องการ

6. ข้อผูกพัน (Commitments) เมื่อได้มีการรวมกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคม ก็ต้องมีข้อผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มต้องทำตามสัญญา หรือข้อผูกพัน ที่กลุ่มได้ตั้งขึ้น

7. การบังคับ (Force) ความรู้สึกของคนที่มีการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยไม่มีทางเลือก อาจถูกบังคับโดยกฎหมาย หรือกฎหมายก็ได้ การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าการสมัครใจทำเอง

8. โอกาส (Opportunity) เป็นความเชื่อของคนว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่จะสามารถเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามโอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็จะมีโอกาสจะเลือกกระทำไม่ได้ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

9. ความสามารถ (Ability) การที่คนจะยอมรับว่าตนได้มีขีดความสามารถ ความสามารถเพียงใดที่จะสามารถกระทำในสิ่งที่ตนต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

10. การสนับสนุน(Support)เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือหรือการต่อต้านซึ่งเกิดจากตัวบุคคล หรือกลุ่มให้ความสนับสนุน ด้านความคิด หรือเป็นแรงกระตุ้นให้กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เนื่องจากเขารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้ตนเอง

ทวิทอง หงส์วิวัฒน์ (2538, หน้า 13-14) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชน หรือชุมชน พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคม ในการมีส่วนร่วม ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของตนอย่างเป็นตัวของตัวเอง นอกจากนี้ยังเสนอว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมจะต้องยึดแนวทางปฏิบัติ 3 แนวทาง คือ

1. ต้องถือว่าชาวบ้านเป็นตัวหลักในการแก้ปัญหา องค์กรภายนอกเป็นเพียงตัวกระตุ้น ส่งเสริม และสนับสนุนเท่านั้น

2. กิจกรรมพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน กล่าวคือ วิถีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การยึดเยียดกิจกรรมพัฒนา ซึ่งกำหนดกรอบแนวคิดของคนภายนอก นอกจากจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงแล้ว ยังเป็นการทำลายศักยภาพการแก้ไขปัญหาของชุมชน สร้างลักษณะการขาดความมั่นใจในตนเอง และปมการพึ่งพาพึ่งพาลังภายนอก

3. ปัญหาบางอย่าง ระดับการรับรู้ของชุมชนอาจมีข้อจำกัด ซึ่งการได้มีส่วนร่วมของประชาชนจึงครอบคลุมถึงการกระจาย และสื่อสารข้อมูลข่าวสาร และโดยเพื่อเป็นการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถทางการรับรู้ของประชาชน

ทวีป ยอดเศรษฐี (2538, หน้า 15 อ้างถึงใน นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527 หน้า 9) โดยให้ทรรศนะว่าการมีส่วนร่วมนั้น หมายถึงการเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group Situation) ผลการเกี่ยวข้องดังกล่าว เป็นเหตุเร้าใจให้กระทำ (Contribution) บรรลุจุดหมายของกลุ่มนั้น ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย จากแนวคิดการมีส่วนร่วม สรุปว่าการมีส่วนร่วม หมายถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา การแก้ไข การเลือกแนวทางแก้ไข การร่วมกันดำเนินกิจกรรม และร่วมกันติดตามประเมินผลงาน นำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน และโตเฮน แอนด์ อัลฮอฟฟ์ ได้สร้างกรอบพื้นฐานของการมีส่วนร่วมซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโครงการ การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหาร และการเข้าร่วมแรงร่วมใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุทางสังคม หรือโดยส่วนตัว
4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งหมายถึงการร่วมมือ การตรวจสอบ การดำเนินกิจกรรม รวมทั้งจะเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไปมากยิ่งขึ้นเพื่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนา (พัชรี พงษ์ศิริ, 2541)

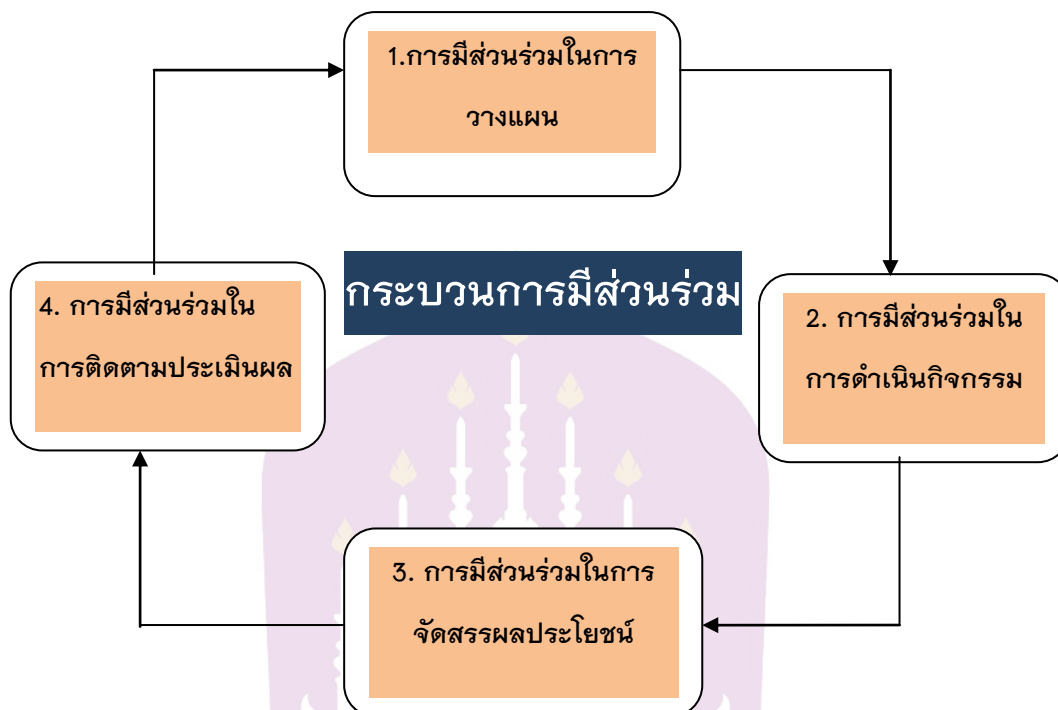
สมเกียรติ กาทึบ (2542) การมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาส ใช้โอกาสที่ได้รับ แสดงออกซึ่งความนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่มีแสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการ และลงมือปฏิบัติ โดยได้รับการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุดและยุพาพร รูปงาม (2545, หน้า 6) ให้ความหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการให้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจ แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล แก้ไขปัญหา ร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์การและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ และทบวงมหาวิทยาลัย (2546, หน้า 114) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าการมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น และยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการประกอบด้วยการทำงานร่วมกันค้นหาปัญหาการวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น ซึ่งรวมทั้ง การบริหารจัดการความคิด การประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือชุมชนพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถของตนเองในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มควบคุมการใช้และการกระจายของทรัพยากรของชุมชนอื่นจะก่อให้เกิดกระบวนการ และโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

วันรัศมีมณีนาถิน (2531, หน้า 10) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขัน และอย่างเต็มที่ของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทุกชั้นตอนของโครงการหรืองานพัฒนาชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมในอำนาจการตัดสินใจ และหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมจะเป็นเครื่องประกันว่า สิ่งที่มีส่วนได้เสียต้องการที่สุดนั้น จักต้องได้รับการตอบสนอง และทำให้มีความเป็นไปได้มาก ขึ้นอยู่กับว่าสิ่งที่ทำไปนั้น จะตรงกับความต้องการที่แท้จริง และมั่นใจว่าผู้เข้าร่วมทุกคนจะได้รับผลประโยชน์เสมอหน้ากัน ซึ่งสอดคล้องกับ ชิต นิลพานิชและกุลธนา ธนาพงศธร (2532, หน้า 350) ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท หมายถึง การที่ประชาชนทั้งในเมือง และชนบทได้มีส่วนร่วมหรือเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาชนบทชั้นตอนใดชั้นตอนหนึ่ง หรือทุกชั้นตอนแล้วแต่เหตุการณ์จะเอื้ออำนวยสำหรับการมีส่วนร่วม (Participation) ของ Szentendre (อ้างถึงในสถาบันพระปกเกล้า, 2545, หน้า 30-31) ได้กล่าวถึงการแบ่งกระบวนการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะคือ การมีส่วนร่วมการวางแผน การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลดังนี้

ภาพ 1 แสดงกระบวนการมีส่วนร่วม

ที่มา: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้าฯ

จากความหมายต่างๆ สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา การเลือกแนวทางแก้ไขปัญหา การร่วมดำเนินกิจกรรม การร่วมกันติดตามประเมินผลงาน แล้วนำผลที่ได้ไปใช้ปรับปรุงการดำเนินงาน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

วิธีการและขั้นตอนการมีส่วนร่วม

โกวิทย์ พวงงาม (2545, หน้า 8) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนาควรจะมี 4 ขั้นตอน ดังนี้คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหา และเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น ย่อมไร้ประโยชน์ เนื่องจากชาวบ้านจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอน ช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข้อมูลข่าวสารต่างๆ มาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่มีฐานะยากจนแต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผลงาน สำหรับการติดตามผลงานและการประเมินผลงานการมีส่วนร่วมแล้ว ชาวชนบทย่อมจะไม่ทราบด้วยตนเองว่า งานที่ทำไปได้รับผลดีหรือ ผลประโยชน์หรือไม่อย่างไร ในการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อไป จึงอาจประสบความยากลำบาก จากนี้สำนักมาตฐานการศึกษา, สำนักสภาสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, สำนักมาตฐานอุดมศึกษา และทบวงมหาวิทยาลัย(2545, หน้า116) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชน ตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

2. ขั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้

3. ขั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือ ได้มีการเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอก

4. ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนา หรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนา ทั้งวัตถุ และจิตใจ

5. ขั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

ไพรัตน์ ฝ่องคุณา(2533) ได้ระบุขั้นตอนการมีส่วนร่วม 4 ขั้นตอน คือ

1. ค้นหาปัญหาและสาเหตุปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จิราญ ทองเข่าอ่อน(2537)แยกขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอนคือ

1. ร่วมคิด สภาพที่เป็นอยู่ มีอะไรที่เดือดร้อน และสาเหตุมาจากอะไร
2. ร่วมวางแผน วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและได้ช่วยพิจารณา

ทางเลือก

3. ร่วมดำเนินการ ดำเนินงานตามโครงการและแผนที่กำหนด
4. ร่วมติดตามและประเมินผลประเมินผลสำเร็จ หรือล้มเหลวเป็นระยะและร่วมแก้ไข

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์(2527) ซึ่งได้กล่าวถึงไว้ว่า การกำหนดรูปแบบของการมีส่วนร่วม อาจจำแนกออกได้ 3 ประการ ตามลักษณะของการมีส่วนร่วม ดังนี้

1. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง ผ่านองค์กรที่จัดประชาชนซึ่งได้แก่การรวมกลุ่มเยาวชนกลุ่มต่างๆ

2. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม โดยผ่านองค์กรผู้แทนประชาชน เช่นกรรมการของกลุ่มหรือชุมชน กรรมการหมู่บ้าน

3. การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดให้ โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน เช่นสถาบัน หรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไหร่ก็ได้ ทุกเวลา บางกรณีได้กำหนดลักษณะการมีส่วนร่วมในลักษณะต่างๆ เช่น

- 3.1กรณีมีส่วนร่วมเกิดจากเบื้องบนหรือเบื้องล่าง

- 3.2การจูงใจให้มีการมีส่วนร่วมเกิดขึ้น โดยสมัครใจ

- 3.3แบบองค์กร

4. ช่องทางที่มีส่วนร่วมเกิดขึ้น เช่น

- 4.1 การมีส่วนร่วมโดยปัจเจกบุคคล หรือผ่านกลุ่ม

- 4.2 การมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยอ้อม

- 4.3 การมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ

5. ระยะเวลาความต่อเนื่องของกิจกรรม

6. ขอบข่ายกิจกรรมครอบคลุมขนาดไหน

7. อำนาจตัดสินใจในการมีส่วนร่วม

ฉอาน วุฒิกรรรรกษา(2526)ซึ่งได้มีการแบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน และสอดคล้องกับแนวคิดของกรรรรณิกา ชมดี (2524) ดังนี้คือ การเข้าร่วมประชุม ร่วมออกเงิน ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเป็นผู้นำ ร่วมสัมภาษณ์ ร่วมเป็นผู้ชักชวน ร่วมเป็นผู้บริโภค เป็นผู้ริเริ่ม ร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้างและร่วมออกวัสดุอุปกรณ์สำหรับChapin (1977) ศึกษา ลักษณะการมีส่วนร่วม และได้แบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมประชุม
2. มีส่วนร่วมบริจาคเงิน
3. มีส่วนร่วมเป็นสมาชิก
4. มีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
5. มีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำ

Gnima (1977) เห็นว่ารูปแบบการมีส่วนร่วมอาจแบ่งได้เป็น 3 แบบด้วยกัน คือ

1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
2. การมีส่วนร่วมในการร้องขอให้มีการทบทวนการตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการรับรู้ข่าวสาร

ลักษณะการมีส่วนร่วม

Uphoff (อ้างถึงในชูเกียรติ ลิขสุวรรณ, 2534) ได้มีการแบ่งลักษณะของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ลักษณะคือ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินการ มีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล โดยได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นประการสำคัญ และควรแบ่งพิจารณาการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 นัย คือ

1. มิติการมีส่วนร่วม และบริบท หรือสภาพเงื่อนไข สถานการณ์ในด้านสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมในแง่บริบท ได้แก่ ลักษณะการมีส่วนร่วมดังกล่าว

2. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม อาจเป็นบุคคลภายใน หรือบุคคลภายนอกหมู่บ้านก็ได้ ประเด็นที่น่าสนใจ คือ ลักษณะสถานะทางเศรษฐกิจสังคมของผู้มีส่วนร่วม อีกทั้งวิธีการเข้าร่วมพิจารณาจากสาเหตุของแรงจูงใจ ลักษณะการร่วมขอบเขตเวลา หรือลักษณะกิจกรรมเข้าร่วม ตลอดจนผลของการเข้าร่วมในแง่บริบท หรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อม Uphoff ได้มีการพิจารณาจากสภาพแวดล้อมแง่ตัวโครงการ ซึ่งได้แก่ ส่วนที่นำเข้า ลักษณะประโยชน์ที่ได้รับรูปแบบของโครงการ และจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ กระทบกิจกรรมได้แก่สภาพแวดล้อมในอดีต ตลอดจนประสบการณ์ของผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งอาจจะเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพและธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมทางสังคมซึ่งมีส่วนทำให้คนในชุมชนเข้าร่วมหรือไม่

จากกรอบวิเคราะห์ข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆมากขึ้น เพียงใดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆ ที่สลับซับซ้อน มิใช่เพียงด้านใดด้านหนึ่ง จะต้องพิจารณาถึงมิติของการมีส่วนร่วม นอกจากนั้นในด้านองค์ประกอบทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ทรัพยากร และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองก็ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ในการพิจารณาการมีส่วนร่วมของประชาชน และในสังคมไทยมีลักษณะทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่ทำให้เกิดแรงกระตุ้นแก่ประชาชน ที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ ปัจจัยภายในตัวบุคคลคือ

ความรู้สึก ความคาดหวัง และความต้องการที่จะผลักดัน และมีปัจจัยภายนอกคือแรงเสริมที่ช่วยกระตุ้นให้ปัจจัยภายในบุคคลเกิดการมีส่วนร่วมขึ้นคือ รางวัลตอบแทน สภาพแวดล้อม สังคม การเมืองและเศรษฐกิจ ความปลอดภัย และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ปัญหาและข้อจำกัดการมีส่วนร่วม

เจมส์คัตตีปีนทอง(2527)เสนอความคิดเห็นไว้ว่าเจ้าหน้าที่และระบบราชการถือเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 2 ด้านคือ

1. ปัญหาเกี่ยวกับตัวของชาวชนบทเอง คำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งชาวชนบทยังอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์ หรือพึ่งพาบุคคลภายนอกมากเกินไป มีการดูถูกฐานะของตนเอง โดยทำเลือกผู้นำที่สามารถอุปถัมภ์ตนเองได้

2. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ และระบบราชการ ที่มีต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

2.1 นโยบายในระบบราชการมักจะมีมาจากเบื้องบน

2.2 การจัดสรรงบประมาณมาจากส่วนกลาง คำนึงถึงเฉพาะกิจกรรมที่ส่วนกลางกำหนด

2.3 ระบบราชการ และเจ้าหน้าที่ในระดับต่างๆ ขาดการประสานงาน และเลือกปฏิบัติเฉพาะนโยบายหลักของหน่วยงาน

2.4 มีความสัมพันธ์แบบผู้ใหญ่ผู้น้อยมีความเชื่อว่าตนเองมีฐานะสูงกว่าชาวชนบท

2.5 เจ้าหน้าที่ราชการชอบทำงานสำนักงาน

2.6 ระบบราชการใช้การให้คุณให้โทษ ทำตัวให้พอใจแก่ผู้บังคับบัญชา ซึ่งมีได้ปฏิบัติงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

2.7 บุคคลภายนอกหรือผู้เกี่ยวข้องไม่ต้องการให้ชาวชนบทเข้ามาร่วมในการพัฒนา นำชัย ทนุผล (2531) ได้ระบุว่าปัญหาในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของการพัฒนาชุมชนของประชาชน มีสาเหตุอยู่ด้วยกันหลายประการคือ

1. เกิดจากตัวของประชาชนเองข้อจำกัดนี้เกิดขึ้นด้วยความเคยชินของตัวประชาชนเอง ซึ่งมักจะเป็นผู้รับบริการอยู่เสมอ ทั้งในรูปของการได้รับบริการตอบแทนหรือยึดเย็ดให้บริการ ประชาชนเลยมีค่านิยมและทัศนคติว่า รัฐบาลจะเป็นผู้ให้ความช่วยเหลืออยู่เสมอ ทำให้พวกเขาเกิดความรู้สึกแบบการพึ่งพาตลอดเวลา ซึ่งจะเห็นบ่อยครั้งที่เดียว ที่โครงการพัฒนาของรัฐบาลซึ่งได้พยายามเข้าไปพัฒนาชุมชน เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเน้นในปรัชญาของการช่วยเหลือตนเอง แต่กิจกรรมเหล่านั้นมักจะออกมาในรูปแบบของการกระทำเพื่อประชาชน มิใช่กระทำร่วมกับประชาชน

2. การเกิดองค์กร เจ้าหน้าที่ และระบบราชการ ซึ่งปฏิบัติกันอยู่ทุกวัน ซึ่งจะนับได้ว่าเป็นข้อจำกัดที่ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนลดน้อยถอยลง กล่าวคือ

2.1 นโยบายการพัฒนาของระบบราชการไทย ซึ่งมักจะมีคำสั่งที่มาจากเบื้องบน จึงเป็นการยากที่เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนา จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

2.2 ด้านเจ้าหน้าที่หรือบุคลากร การยึดระบบให้คุณหรือให้โทษ ถือความพึงพอใจของผู้บังคับบัญชา และกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นหลัก

2.3 ความสัมพันธ์ทางด้านวัฒนธรรม และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่ผู้น้อยของประชาชนในชนบทโดยมากแล้วถือว่า ข้าราชการหรือนักพัฒนาต่างๆเป็นผู้มีความรู้มีอำนาจหรือมีหน้าที่เป็นนายประชาชน ทำให้เจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนา มีแนวโน้มว่าตัวเองมีคุณภาพสูงกว่าชาวชนบท ดังนั้นเจ้าหน้าที่หรือนักพัฒนามักแสดงตนเป็นผู้นำ และดำเนินการเองทุกอย่าง

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและอุปสรรคที่เป็นตัวขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชนได้แก่ การขาดจิตสำนึกในความเป็นเจ้าของโครงการต่างๆในชุมชนของตน ไม่กระจายอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ประชาชน โครงสร้างอำนาจทางการเมืองการปกครองและบริหาร รวมถึงระบบอุปถัมภ์ของสังคมไทย

การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ (2538) ซึ่งได้กล่าวถึง การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจของไทยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมาได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของโลกทัศน์เน้นการขุดรีดทรัพยากรธรรมชาติ สรรพสิ่งทั้งหลายในธรรมชาติถูกมองว่าเป็นสิ่งมีประโยชน์และมีค่าทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติคือสินค้า มีไว้สำหรับการพัฒนาและการใช้เพื่อการผลิต โดยมีการแสวงหากำไรสูงสุดเป็นเป้าหมายหลัก โลกทัศน์แบบนี้ นำไปสู่การทำลายล้างโลกธรรมชาติอย่างกว้างขวาง มาในระยะหลังๆ การล่มสลายของระบบนิเวศ กระตุ้นให้บุคคลหลายกลุ่ม หลายวงการ เริ่มที่เห็นคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในปัจจุบันการพัฒนาและการอนุรักษ์ได้กลายเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญขึ้นมา ซึ่งในกระบวนการวางแผนนโยบายและวางแผนของประเทศไทย ซึ่งอย่างไรก็ตาม แนวคิดการอนุรักษ์ที่มาจากฝ่ายบริหารประเทศ ก็ยังคงเป็นแนวคิดที่แฝงไว้ด้วยการมองประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ มีการคำนึงถึงมิติทางนิเวศบ้าง การอนุรักษ์แบบนี้ต้องการย้ำว่าทรัพยากรธรรมชาติควรถูกใช้อย่างมีเหตุผลเพื่อการพัฒนา ทั้งนี้จะต้องไม่มีการทำลาย หรือกระทบกระเทือนผลประโยชน์ของอนุชนคนรุ่นหลัง การอนุรักษ์ในความหมายนี้คือ การจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ โดยป้องกันไม่ให้เกิดการสูญเปล่า พร้อมกับรักษาคุณภาพและประโยชน์ของทรัพยากรให้ดำรงอยู่ แนวคิดการอนุรักษ์ที่มาจากข้างบนคงไม่อาจสร้างความยั่งยืนยาวนานให้แก่การพัฒนาได้(Non-

sustainable Development) ซึ่งในทางปฏิบัติแนวคิดนี้ยังคงเปิดโอกาสให้มีการขุดรีดทรัพยากรธรรมชาติเพื่อแสวงหากำไรต่อไป ดังจะเห็นได้จากนโยบายป่าไม้ของไทย ซึ่งมีทั้งมิติของการอนุรักษ์และมิติของธุรกิจทั้ง ๆ ที่ป่าไม้ของเราอยู่ในสถานการณ์ที่วิกฤตที่สุดแล้ว

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ว่าการพัฒนาต้องเริ่มต้นจากประชาชน(Start where the People are) และประชาชนต้องช่วยเหลือตนเอง(Self-Help) หมายความว่า การที่ประชาชนเริ่มและช่วยตนเองนั้น ประชาชนต้องมีโอกาสที่จะเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมพัฒนาชุมชนเสียก่อน กล่าวคือต้องมีเงื่อนไขอย่างน้อย 3 ประการดังนี้

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to Participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability of Participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to Participate)

หากไม่มีอิสรภาพไม่มีความสามารถและไม่มีเต็มใจแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้นเลย นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการดังกล่าวแล้ว จากความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม
2. ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วม มากกว่าที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่จะได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารเข้าใจกันทั้ง 2 ฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกระทอนต่อตำแหน่งหน้าที่ หรือสถานภาพทางสังคม

หากจะมีส่วนร่วม

การส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาจำต้องคำนึงถึงสมมติฐาน 3 ประการคือ

1. ประชาชนควรมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการพัฒนา
2. ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด
3. ควรให้เป็นการมีส่วนร่วมที่ผ่านองค์กรประชาธิปไตย

นำชัย ทนุผล(2529,อ้างถึงใน ศิริวรรณ วงศ์สมบัติ,2533) ได้สรุปว่าการมีส่วนร่วมกระบวนการที่ประชาชน มีการร่วมมือร่วมใจกันในการระบุงปัญหา ความต้องการการวางแผน และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหที่ตนประสบอยู่ และร่วมมือดำเนินกิจกรรมนั้น ให้บรรลุไปเพื่อผลประโยชน์ของชุมชน นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมยังจะช่วย

สร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของให้เกิดขึ้นกับประชาชน ทำให้เกิดการดำเนินงานโครงการต่างๆ ที่วางไว้ ดำเนินไปสู่จุดหมายได้

นำชัย ทนุผล และสุนิสา ทนุผล(ม.ป.ป.) ได้อธิบายเพิ่มเติมกล่าวว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น ประกอบด้วยขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการระบุถึงปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะประชาชนย่อมรู้ปัญหาของตนเองได้ดีที่สุด

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เมื่อประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมเข้ามาสัมผัสพบปะในการระบุปัญหาแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือ การร่วมกันวางแผนโครงการดำเนินกิจกรรม เพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาของพวกเขาด้วยตัวเอง การที่ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมแรงร่วมใจ ในการตัดสินใจหาแนวทางแก้ไขปัญหา แนวทางดำเนินกิจกรรมนี้ จะมีผลทำให้พวกเขาเหล่านี้มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ(sense of belonging) ในกิจกรรมนั้น และจะนำมาซึ่งความร่วมมือร่วมใจกันดำเนินกิจกรรมที่วางไว้

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุน และการปฏิบัติงาน ซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึกร่วมใจกัน ในการเป็นเจ้าของกิจกรรม และผลงานที่ปรากฏ

4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล เพื่อหาแนวทางแก้ไข ให้การทำงานให้มีประสิทธิภาพ

วิรัชนิภาวรรณ(2535)การได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิมนุษยชนใน ส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาชนบท และการมีส่วนร่วมของประชาชนยังก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ไม่รุนแรง และทั้งนี้ ได้นำเสนอแนวคิด และบทบาทขององค์กรในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติด้วยตนเอง โดยไม่ต้องขอความช่วยเหลือจากรัฐไว้หลายประการได้แก่

1. บทบาทในการทะนุบำรุงและสงวน รักษา และรวมทั้งป้องกันทรัพยากรธรรมชาติไม่ให้ถูกทำลาย

2. การใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นอย่างประหยัด

3. บทบาทในการช่วยเสริมสร้างทรัพยากรธรรมชาติเท่าที่ทำได้

4. บทบาทในการใช้แรงงานหรือวัสดุอุปกรณ์ที่มีไว้ในชุมชน และเพื่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น

5. บทบาทในการดึง หรือชักชวนบุคคลหรือหน่วยงานที่มีทุนทรัพย์ เข้ามาช่วยพัฒนาหมู่บ้าน

โดยทั่วไปแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่า การมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับการให้ความช่วยเหลือของรัฐแก่ประชาชน ซึ่งได้กล่าวไว้แล้ว คือ ระดับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทจะมีความสัมพันธ์กับระดับการให้ความช่วยเหลือของรัฐแก่ประชาชนในชนบทด้วย นั่นก็คือ หากประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทในระดับสูง หรือการที่ประชาชนมีความพร้อมมาก ระดับความช่วยเหลือของรัฐที่ให้แก่ประชาชนกลุ่มนี้จะมีน้อยมาก คือรัฐเพียงให้คำปรึกษา แนะนำ หรือให้ความช่วยเหลือเป็นคำแนะนำทางด้านวิชาการเท่านั้น ซึ่งหากประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่ำ โดยประชาชนไม่มีความพร้อม หรือมีน้อยมาก ระดับความช่วยเหลือจากรัฐที่ให้กับประชาชนกลุ่มนี้ก็จะมาก กล่าวคือรัฐต้องจัดส่งเจ้าหน้าที่เข้าไปคลุกคลีกับประชาชนในชนบท มีการกระตุ้นเร่งเร้า ให้ความช่วยเหลือ ส่งเสริมทุกวิถีทางอย่างครบวงจร (วิรัช นิภาวรรณ, 2535)

การจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา

จากปัญหาของป่าเสื่อมโทรมการขาดน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และมีความลำบากในการหาเลี้ยงชีพจากป่าที่ขาดหายไป ประวัติศาสตร์การอนุรักษ์ป่า และต้นน้ำจึงได้เกิดขึ้น การรวมตัวของชาวบ้านหัวทุ่งโดยมีผู้ใหญ่บ้าน (นายบุญทันธิอินโต) เป็นผู้นำเพื่อรักษาหรือในการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมป่าห้วยแม่หิน และได้มีมติให้ทำการแบ่งเขตการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หินอย่างเข้มงวด จำนวน 1,500 ไร่ จากผืนป่า 5,000 ไร่ และทำการปิดป่าเขตอนุรักษ์ตั้งแต่วันที่ 3 มิถุนายน 2541 เป็นต้นมา

กฎระเบียบป่าชุมชน

จากกฎของป่าสู่กฎชุมชน โดยมีการประชาคมหมู่บ้าน ห้ามชาวบ้านหัวทุ่งและหมู่บ้านข้างเคียงตัดต้นไม้ทุกชนิดขุดหน่อและตัดไม้ไผ่โดยเด็ดขาด หากจำเป็นต้องทำเพื่อการยังชีพ ให้ทำหนังสือขออนุญาตจากกรรมการหมู่บ้านเท่านั้นเมื่อมีกฎยอมมีผู้แหกกฎ การทำความผิดยอมมีมารพจวบยครั้งนำมาซึ่งความท้อถอยโดยไม่เว้นแม้ผู้ใหญ่ นายบุญทันธิอินโตที่พืชผลทางการเกษตรในไร่ที่ปลูกไว้โดนทำลายห่างแผ้วไรโดนเผา เพราะความขัดแย้งและเห็นแก่ได้ของบางคน ที่สุดเหมือนมีบุญตามทัน ความสามัคคีของหมู่บ้านก็เกิดขึ้น

สำหรับกฎข้อบังคับที่คนในชุมชนต้องรักษาร่วมกันคือ

1. ห้ามนำล้อเกวียนหรือพาหนะทุกชนิดเข้าป่าห้วยแม่หินเพื่อตัดไม้ทุกชนิด หากผู้ใดฝ่าฝืนจะถูปรับ 1,000-1,500 บาท
2. ห้ามขุดหน่อไม้ทุกชนิด ถ้าผู้ใดฝ่าฝืนให้ปรับกอละ 500 บาท ให้แก่ผู้แจ้ง 300 บาท และเข้ากองทุนหมู่บ้าน 200 บาท

3. ห้ามเผาป่า ถ้าหากผู้ไต่ฝ่าฝืนจะจับปรับ500บาท/ราย หากว่าไม่มีเงินหรือไม่ยอมเสียค่าปรับให้ส่งเจ้าหน้าที่ เพื่อดำเนินคดีตามกฎหมาย

4. ห้ามซ้อตปลาด้วยไฟฟ้าทุกชนิด ทุกฤดูกาล ผู้ไต่ฝ่าฝืนให้ปรับ1,000บาท ให้ผู้แจ้ง 500บาท และนำเข้ากองทุนหมู่บ้าน500บาท

5. กรณีไม้ยืนต้น ท่อนไม้ หรือท่อนซุง ห้ามผู้ไต่ตัดหรือนำออกจากป่า หากผู้ไต่ฝ่าฝืน จะจับส่งเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมาย

แผนการบริหารจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าห้วยแม่หิน

1. **การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ป่าชุมชนห้วยแม่หิน**ในการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าห้วยแม่หิน บ้านห้วยทุ่ง ตำบลปงเตา เริ่มแรกมีการสำรวจของนักวิจัยจากองค์การวิจัยเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศ ถึงชนิดพันธุ์ไม้ในพื้นที่ป่าห้วยแม่หิน และพบว่าไม้ 5 ชนิดหลัก ซึ่งได้แก่ ไม้ชางนวล ไม้บง ไม้ป่า ไม้หก และไม้ไร่ และในจำนวนนี้ ไม้ชางนวลเป็นไม้ที่กระจายกระจาย และมีจำนวนครอบคลุมพื้นที่มากที่สุดและมีความสำคัญสูงสุดต่อเศรษฐกิจและชุมชนบ้านห้วยทุ่ง พร้อมกันนี้ได้ดำเนินการวางแผนทดลองศึกษาการเจริญเติบโต และผลผลิตของไม้ชางนวลในป่า พบว่า ไม้ที่มีอายุ1-2ปี มีความสามารถในการแตกหน่อดี และควรที่จะเก็บไว้เลี้ยงกอ เพื่อผลิตลำใหม่ ในขณะที่ไม้ที่มีอายุ3ปีขึ้นไป จะมีเนื้อไม้แข็งแกร่ง ซึ่งเหมาะสมแก่การใช้สอย และจะแตกหน่อน้อย ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดรอบการหมุนเวียนในการตัดฟันไม้ไผ่ชางนวลเป็นระยะเวลา 3 ปี ทั้งนี้ชาวชุมชนบ้านห้วยทุ่งสามารถใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจำแนกอายุของลำไม้ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยสังเกตจากลักษณะผิวและสีของลำไม้ที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน จัดทำเป็นแผนยุทธศาสตร์ขอทำเป็นตัวอย่างในเขตพื้นที่1,500ไร่ โดยเริ่มจากการห้ามการตัดไม้ไผ่เพื่อการค้า และการซูดหน่อไม้โดยเด็ดขาด เป็นเวลา 2 ปี อนุญาตให้ตัดเฉพาะไม้ไผ่ในปีที่ 3 เท่านั้นโดยแบ่งเป็นโซน โซนละ 500ไร่ หมุนวนไปปีละ 500ไร่ และอนุญาตให้ตัดได้เฉพาะลำไม้ที่คณะกรรมการทำเครื่องหมายไว้ให้เท่านั้น ไม้ทุกลำจะต้องอยู่อย่างธรรมชาติ ในส่วนที่ถูกลัดจะเกิดหน่อทดแทนอย่างสมดุลตามหลักวิชาการ

2. **การจัดตั้งกองทุนป่าชุมชน**จากการประชุมร่วมกัน ได้มีข้อตกลงที่ประชุมร่วมกัน โดยมีการกำหนดราคาไม้ไผ่ที่ถูกตัดออกจากป่า โดยผู้ซ้อจะต้องให้ค่าตอบแทนกับชุมชน 2บาท/หนึ่งลำ เพื่อนำรายได้เข้าสู่กองทุนป่าห้วยแม่หิน จึงได้แบ่งกองทุนเป็นสองส่วน คือ ให้เป็นค่าบริหารจัดการทุกกิจกรรมของป่าห้วยแม่หิน และแบ่งเป็นค่าสวัสดิการของคนในชุมชน รวมทั้งทุนการศึกษาของเด็กในชุมชน ส่วนการดำเนินงานใช้แรงงานในชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้ และผลประโยชน์จากป่าไม้ร่วมกัน ในห้วยแม่หินถูกกำหนดให้ทุกคนในชุมชน มีสิทธิเท่าเทียมกัน

ใช้สอยร่วมกัน ดูแลร่วมกัน และต้องเคารพกฎกติกาของชุมชนร่วมกัน จะทำให้สังคมในชุมชนมีความมั่นคงและยั่งยืน

ในการบริหารจัดการกองทุน ได้ดำเนินงานโดยมีคณะกรรมการจำนวน 25 คน แบ่งออกเป็น ประธานกรรมการป่าชุมชน รองประธาน (บริหารจัดการป่า) รองประธาน(พัฒนาอาชีพป่าไม้)กรรมการด้านป้องกันรักษาป่า กรรมการด้านป้องกันไฟป่า กรรมการด้านพัฒนาและฟื้นฟูป่า กรรมการด้านประชาสัมพันธ์ กรรมการด้านพิธีกรรมต่างๆ กรรมการด้านพัฒนาระบบนิเวศน์ กรรมการด้านการใช้ประโยชน์ กรรมการด้านบริหารจัดการป่ากรรมการด้านอาชีพป่าไม้ กรรมการด้านจัดซื้อ/จัดจ้าง กรรมการด้านการเงินและบัญชี และกรรมการเลขานุการ ซึ่งคณะกรรมการป่าด้านต่างๆ คัดเลือกจากคนในชุมชน ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ดูแลป่าห้วยแม่หิน มีหน้าที่ในการลาดตระเวน ตรวจสอบการลักลอบตัดไม้จัดทำเขตแนวป้องกันไฟป่าพร้อมทั้งจัดทำเวรยามอย่างเป็นระบบ จัดทำเขตแนวป้องกันไฟป่า งานฟื้นฟูสภาพป่าเป็นอีกหนึ่งบทบาทของคณะกรรมการการตัดแสงตัดแต่งกอและการปลูกเพิ่ม

3. การเรียนรู้จากการใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน จากข้อมูลเชิงวิจัยที่มีการจัดทำแปลงสาธิตทดลองการจัดการป่า โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้วยการวิเคราะห์ เสนอวิธีการและลงมือปฏิบัติให้เรียนรู้ อีกทั้งมีการจัดกิจกรรมฝึกอบรมนักเรียน เยาวชน ประชาชนปลูกป่าเพิ่มเติม โดยมีกล้าไม้จากกรมป่าไม้ มีการทำแนวกันไฟ พิธีบวชป่า ทำความเข้าใจกับนายทุนผู้ตัดไม้ควบคู่กับการปลูกป่าเสริมทำฟายชะลอความชุ่มชื้นทำให้น้ำลำห้วยแม่หินไหลตลอดปี ป่าห้วยแม่หินเริ่มคืนสภาพความอุดมสมบูรณ์อีกครั้ง ซึ่งทำให้คนในชุมชนบ้านหัวทุ่งสามารถทำการเกษตรกรรมได้มากขึ้น ตลอดจนสามารถเก็บหาของป่าเพื่อยังชีพ เป็นการสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องตลอดมา ได้แก่

3.1 เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่สำคัญของชุมชน ชาวบ้านสามารถประกอบอาชีพทางการเกษตรได้ตลอดปี

3.2 เป็นแหล่งของไม้ไผ่ชนิดต่างๆ เพื่อมาใช้ประโยชน์ เช่น ไม้จักตอกไม้ไผ่จักสาน ไม้จิ้มฟัน ไม้เสียบลูกชิ้น ตะเกียบ ซ่อมแซมบ้าน

3.3 เป็นที่เก็บหาของป่าต่างๆ เพื่อใช้เป็นอาหารและรายได้เสริมเช่นเห็ดผักต่างๆ

3.4 เป็นแหล่งศึกษาดูงานทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

4. การสนับสนุนการบริหารจัดการพื้นที่จากหน่วยงานภาครัฐ การจัดการทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าห้วยแม่หิน บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา ได้มีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยกรมป่าและกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เข้ามาสนับสนุนความพยายามของชุมชนในการอนุรักษ์

ไว้ซึ่งทรัพยากรของชาติ ดำเนินการให้ความรู้ ร่างกฎระเบียบบริหารจัดการป่าโดยชุมชน เช่น กิจกรรมการบริหารจัดการป่า ประกอบด้วยการลาดตระเวนป่าการบวชป่าการสร้างศาลาที่พัก การจัดทำเอกสารประชาสัมพันธ์การจัดทำเสื่อป่าชุมชนให้แก่คณะกรรมการป่าชุมชนและ กิจกรรมการพัฒนาอาชีพด้านป่าไม้การจักสานผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่

จากความสำเร็จของชุมชนบ้านหัวทุ่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าห้วยแม่หิน 1,500 ไร่ ให้สามารถอำนวยประโยชน์ในการเป็นป่าต้นน้ำและเป็นป่าใช้สอยอื่น ๆ ได้อีกครั้ง ในปี 2545 พื้นที่เกษตรกรรมตอนล่างของลำห้วยแม่หินสามารถปลูกพืชต่าง ๆ ได้ดั้งเดิม นอกจากนี้ ชุมชนบ้านหัวทุ่งสามารถเปิดป่าให้ตัดไม้ไผ่ได้อีกครั้งโดยใช้รอบหมุนเวียนตัด3ปีตามหลักวิชาการ ตั้งแต่ปี 2547 เป็นต้นมา ปี 2550 ชุมชนบ้านหัวทุ่ง ได้ทำการขยายเขตป่าอนุรักษ์ห้วยแม่หิน จาก 1,500 ไร่ เป็น 2,800 ไร่ พร้อมทั้งทำการลงทะเบียนจัดตั้งเป็นป่าชุมชนอย่างเป็นทางการ กับกรมป่าไม้ ในนาม “ป่าชุมชนป่าห้วยแม่หิน” ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติแม่โป่ง บ้านหัวทุ่ง หมู่ที่ 8 ตำบลปงเตา อำเภอจาง จังหวัดลำปาง จากในปี 2545 จนถึงปัจจุบันนี้ คณะกรรมการป่าชุมชนห้วยแม่หิน ได้ทำหน้าที่เป็นวิทยากรในการดำเนินการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน ทั้งหน่วยงานราชการ องค์กรเอกชนและกลุ่มผู้สนใจต่างๆรวมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่เดินทางเข้ามาศึกษาดูงานในพื้นที่ เพื่อจะนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืนในพื้นที่อื่นๆต่อไป และจากการดำเนินงานที่โดดเด่นนี้ ทำให้ป่าชุมชนห้วยแม่หิน ได้รับรางวัลป่าชุมชนดีเด่นประจำปี 2552 ของกรมป่าไม้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วลัยภรณ์ดาสุวรรณ(2533)ทำการศึกษาเรื่องการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเล พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลอยู่ในระดับต่ำและมีความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมน้อยตัวแปร ซึ่งได้แก่แหล่งที่พักอาศัยเพศอาชีพสถานภาพทางเศรษฐกิจสถานภาพทางสังคมการรับรู้ข่าวสารและการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่แตกต่างกันก่อให้เกิดความแตกต่างกัน ในเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบึงขุนทะเลและอายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ที่แตกต่างกัน ก่อให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

พงษ์ศักดิ์ ฉัตรเดชะ (2542) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์แม่เฒ่า อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าบทบาท กระบวนการมีส่วนร่วมของชาวบ้านใน 4ขั้นตอนประกอบด้วยขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุขั้นตอนการวางแผน

ดำเนินงาน ขั้นตอนการลงทุนและปฏิบัติ และขั้นตอนการติดตามและประเมินผลโดยภาพรวม ชาวบ้านมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง การมีส่วนร่วมในแต่ละขั้นตอนพบว่าขั้นตอนการค้นหา ปัญหาและสาเหตุ ขั้นตอนการวางแผนดำเนินงาน ขั้นตอนการลงทุนและปฏิบัติมีส่วนร่วม อยู่ใน ระดับปานกลาง ส่วนขั้นตอนการติดตามและประเมินผล พบว่าชาวบ้านมีส่วนร่วมในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้แก่ชาติพันธุ์ สถานภาพทางสังคม การได้รับข้อมูลข่าวสารด้านป่าไม้ จำนวนพื้นที่ถือครองเพื่อการเกษตร และการเคยเข้าไปเก็บหาของป่า ส่วนปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษาและในการฟังฟังป่าของ ชาวบ้าน ไม่มีความสัมพันธ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

กนกรัชฎ์อิฐรุฐฎ์(2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการป้องกันและจัดการป่าชุมชนดงใหญ่ขององค์การบริหารส่วนตำบลสร้างถ่อน้อย อำเภอหัวตะพาน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า แนวคิดและทฤษฎีความสัมพันธ์ของมนุษย์กับทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะสนับสนุนให้คนได้มี ส่วนร่วม และมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ในขณะที่นโยบาย ของประเทศในปัจจุบันได้ส่งเสริมการกระจายอำนาจการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้ องค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมชัดเจน เป็นรูปธรรม และพบว่า ชุมชนเห็นประโยชน์ของป่าดง ใหญ่มาก เพราะได้ฟังฟังป่า โดยเป็นแหล่งอาหาร แหล่งเชื้อเพลิง และชุมชนมีทัศนคติเชิงบวก ต่อบทบาทการสร้างสรรค์ของสมาชิกสภาและพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ในขณะที่ องค์การบริหารส่วนตำบล ก็มีความตั้งใจจริงในการดำเนินงาน และเมื่อได้วิเคราะห์ทางสถิติ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม ของสมาชิกสภาและพนักงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการป้องกันและจัดการป่าชุมชนดงใหญ่ สรุปว่าสิ่งสำคัญที่ทำให้ การป้องกันและการจัดการป่าชุมชนดงใหญ่สัมฤทธิ์ผล คือ ทัศนคติที่ดี ที่ชุมชนมีต่อป่า และ ความตั้งใจจริงในการปฏิบัติงานของสมาชิกสภาและพนักงานองค์การบริหารส่วนตำบล ที่จะ ป้องกันและจัดการป่าดงใหญ่ให้ยั่งยืน

สุดใจ บุญฤทธิ์ (2543) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองขาม ตำบลป่าหวาย อำเภอสวนผึ้งจังหวัด ราชบุรีพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 58.12 มีอายุเฉลี่ย 9.5 ปี ส่วนใหญ่ กำลังศึกษาอยู่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 36.75 มีความรู้ความเข้าใจในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุดการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของนักเรียนอยู่ในระดับการมีส่วนร่วม มากและ นักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีปัญหาต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมผลการศึกษายังพบอีกว่าเพศอายุระดับการศึกษาอาชีพของผู้ปกครองจำนวน

สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกันจะมีความแตกต่างกันในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สบสุข สิละบุตร (2543) ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประชาชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งได้แก่ เพศ อาชีพ สถานภาพทางสังคม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ส่วนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 โดยพบว่า เพศชาย กลุ่มอาชีพรับจ้างทั่วไปกลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระดับสูง และกลุ่มที่มีสถานภาพสังคม จะมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ปัญหาและอุปสรรคคือ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวจึงทำให้ไม่มีเวลาและโอกาสที่จะได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมได้เท่าที่ควรประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจนโยบายของภาครัฐอย่างชัดเจน และประชาชนยังไม่ให้ความสนใจการรวมตัวกันอย่างจริงจังเพื่อเข้ามาร่วมในกิจกรรมเท่าที่ควร เนื่องจากผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ยังไม่ได้กระจายสู่ประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังพบว่า ภาครัฐหรือองค์กรท้องถิ่น ควรประชาสัมพันธ์และสนับสนุนให้ประชาชนเข้าใจในนโยบายและแผนงานของรัฐที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของชุมชน รวมทั้งการสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของเยาวชนรุ่นใหม่ เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

มงคลจันทร์สอง (2544) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลอำเภอชนแดนจังหวัดเพชรบูรณ์ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยมีรายได้ในครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี 86,061.81 บาท ได้มีประสบการณ์ในการทำงานด้านบริหาร และได้รับการฝึกอบรม เป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมได้รับความรู้ข่าวสาร มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และมีความคาดหวังที่จะได้รับผลประโยชน์จากกิจกรรมต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทางด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เช่น อายุความคาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วมแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้สามารถทราบได้ว่า ตัวแปรใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การมีส่วนร่วมขึ้นอยู่กับตัวแปรหลายอย่างได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การเป็นสมาชิกกลุ่ม ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเห็นว่ามีผลสอดคล้องกับเรื่องที่จะดำเนินการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามแนวคิด ทฤษฎี ที่กล่าวมาเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไป

วิไลพร จันทร์สุวรรณ (2544) ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมสร้างตนเองในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในนิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง จังหวัดพังงา พบว่าระดับของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ด้านทรัพยากรป่าไม้ น้ำ ดิน ของสมาชิกนิคมสร้างตนเองท้ายเหมืองอยู่ในระดับปานกลางตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในด้านการร่วมศึกษาปัญหา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมติดตามผล ร่วมบำรุงรักษา คือ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และการเข้ารับการอบรม ส่วนตัวแปรที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ เพศ รายได้ ตำแหน่งทางสังคม พื้นที่ทำกิน การติดต่อสื่อสาร และการรับรู้ข่าวสารและการได้รับการอบรมจากเจ้าหน้าที่และพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างต้องการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ธนวัฒน์ ชัยน (2546) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำชลประทานภูเขา บ้านร่องถ่อน ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก โดยได้มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ ร่วมคิด ร่วมสร้าง /ทำ/ปฏิบัติ ร่วมใช้ /รับประโยชน์ ร่วมดูแลรักษา และรวมถึงปัญหาอุปสรรค พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุตั้งแต่ 25-50 ปีการศึกษาระดับประถมศึกษาขึ้นไป พื้นที่ทำการเกษตร 1-30 ไร่ ยินดีมีส่วนร่วมต่อกิจกรรมของชุมชน และผู้ให้ข้อมูลมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ต่อการสร้างอาชีพใหม่และการเพิ่มรายได้จากการมีระบบน้ำชลประทานภูเขา และมีปัญหาและอุปสรรคในการใช้น้ำและบริหารงานกลุ่มระดับปานกลางและพบว่า ระดับการศึกษาของประชากรมีผลต่อการร่วมคิด ร่วมสร้าง/ทำ/ปฏิบัติ เช่น การติดตั้งระบบน้ำทำแนวกันไฟและก่อสร้างถังพักน้ำและส่วนด้านร่วมใช้และรับประโยชน์ เพศ และขนาดของพื้นที่ใช้น้ำที่ต่างกันมีผลต่อการใช้น้ำในกิจกรรมการเกษตรจึงมีผลให้มีส่วนร่วมแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมด้านดูแลรักษา พบว่า ระดับการศึกษาสูง ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมรักษา

วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์ (2552) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเขตเทศบาลนครศรีอยุธยา และศึกษาถึงปัญหาความต้องการและข้อเสนอแนะ เพื่อส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลการศึกษา

พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างในการศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับสูง ในด้านการดูแลรักษาและด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา และมีระดับปานกลางในเรื่องของการปฏิบัติงานด้านการวางแผนดำเนินงานและด้านการติดตามและการประเมินผล ข้อเสนอแนะในการแก้ไขคือส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ควรประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้ประชาชนทราบอย่างกว้างขวางและทั่วถึง ควรจัดประชุมสัมมนา อบรม ให้ความรู้ความเข้าใจการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ให้แก่ประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นการสร้างจิตสำนึกและตระหนักถึงการอนุรักษ์การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ควรส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่มเพื่อให้เข้ามามีบทบาทรับผิดชอบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในชุมชนอย่างยั่งยืน

มณฑล เอกอศุศลย์พันธ์ (2553) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชันเขตตลิ่งชันกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลาดน้ำตลิ่งชัน ทำการสำรวจโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย จำนวน 186 ชุด สุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มแบบตามสะดวก (Convenience Sampling) พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลาดน้ำตลิ่งชันในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ ด้านการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข และการร่วมติดตามประเมินผล พบว่า มีเพียงด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติเท่านั้น ซึ่งมีระดับของการมีส่วนร่วมอยู่ระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา ด้านการบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไข และด้านการร่วมติดตามประเมินผล พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน สำหรับปัจจัยที่มีผลกระทบหรือมีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลาดน้ำตลิ่งชัน ซึ่งปัจจัยที่นำมาพิจารณาในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา ภูมิลำเนา และระยะเวลาที่อาศัยอยู่บริเวณตลาดน้ำตลิ่งชัน จากผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ระดับการศึกษา แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในภาพรวมและรายด้าน คือ การศึกษาปัญหาและด้านบำรุงรักษาและปรับปรุงแก้ไขแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และด้านการร่วมติดตามประเมินผล พบว่า ไม่แตกต่างกัน และยังพบว่าประชาชนที่มีระดับ

การศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีระดับของการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากกว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี

สุมาลี จาตุรงค์กุล(2546)ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมป่าไม้บริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีสถานภาพสมรส มีอายุระหว่าง 30-39 ปี มีการศึกษาประถมศึกษา ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะเรื่องป่าไม้ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับบางครั้ง 3) การมีส่วนร่วมด้านร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับบางครั้ง 4) การมีส่วนร่วมด้านการติดตามและประเมินผลโครงการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับบางครั้ง ข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเรื่องป่าไม้ของประชาชนบ้านหม้อแกงทอง ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดสิ่งแวดล้อมเรื่องป่าไม้ในระดับบางครั้ง ดังนั้น เพื่อกระตุ้นให้ทุกคนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การจัดประชุมอบรมสัมมนา จัดนิทรรศการ จัดตั้งชมรมอนุรักษ์ป่าไม้ เพื่อให้ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ให้มีสภาพที่ดียิ่งขึ้น

จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้รวบรวมเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ทำให้ทราบถึง หลักในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการมีส่วนร่วม ปัญหาและข้อจำกัดในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ นอกจากนี้ยังทำให้ทราบถึงรูปแบบ และขอบเขต การมีส่วนร่วมของประชาชน ตลอดจนทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้ว่า มีลักษณะอย่างไร และเป็นทิศทางใด ซึ่งเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะนำมาเป็นแนวทางการวิเคราะห์การศึกษาในครั้งนี้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้นั้นไม่อาจมองเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งได้ สภาพแวดล้อมอื่นๆ มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การมองเพียงมิติใดมิติหนึ่ง หรือกิจกรรมหนึ่ง คงไม่เป็นการเพียงพอที่จะสรุปเอาปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งว่า จะมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

กรอบแนวคิดการวิจัย

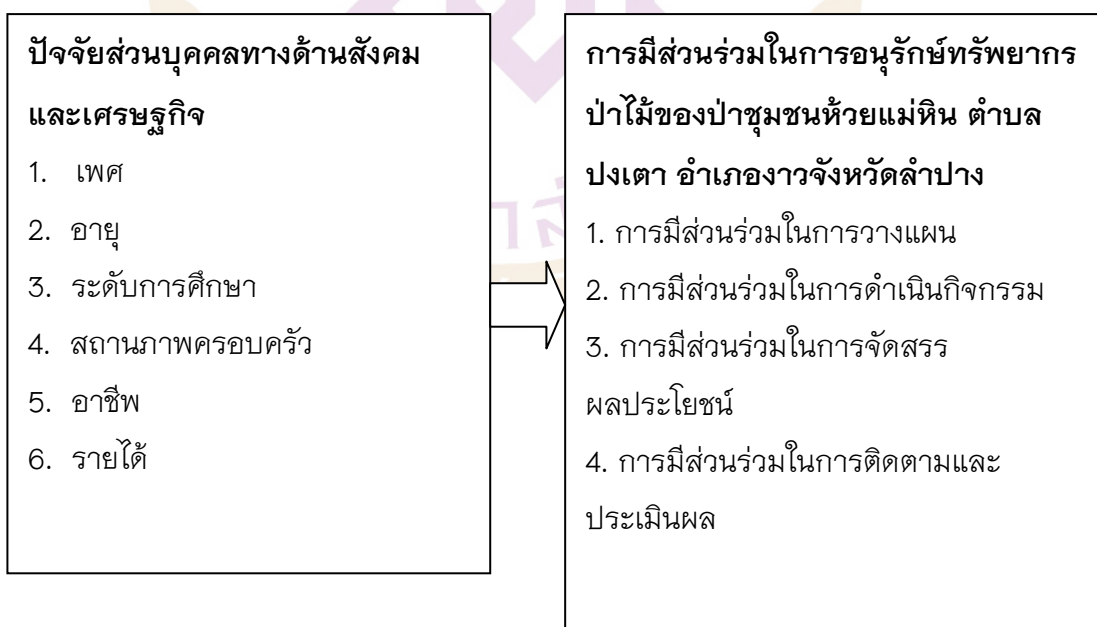
จากการศึกษาแนวความคิด ทฤษฎีต่างๆ ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำแนวคิด และทฤษฎี ในการมีส่วนร่วม (Participation) ของ Szentendre(อ้างถึงในสถาบันพระปกเกล้า, 2545, หน้า 30-31); โกวิท พวงงาม (2545, หน้า 8) มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเช่นการกำหนดตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ดังกล่าวข้างต้น ดังนี้

การกำหนดตัวแปรที่ใช้การวิจัยได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ บ้านห้วยทุ่ง ตำบลปงเตา ซึ่งกล่าวถึงกระบวนการการมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
 2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม
 3. การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์
 4. การมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล
- สรุปเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ)

ตัวแปรตาม

ภาพ 2 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ กำหนดประชากรที่ศึกษา คือ ประชาชนผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง จำนวนทั้งสิ้น 515 คน

กลุ่มตัวอย่างและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ด้านกลุ่มตัวอย่าง ผู้ศึกษาเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่อาศัยอยู่ในบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 226 คน จากจำนวนประชากรทั้งสิ้น 515 คน การศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษากำหนดขนาดของกลุ่มด้วยวิธีการใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Method) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล แบ่งตามประเภทของข้อมูลที่ต้องการรวบรวม ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Study) การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการศึกษาเอกสารเพื่อรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่จำเป็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ศึกษา โดยศึกษาได้จาก สรุปผลการดำเนินงาน ของหน่วยงาน หรือองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานที่ผ่านมา และที่เป็นอยู่ปัจจุบัน

2. ข้อมูลเชิงปริมาณเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถาม (Questionnaires)

โดยมีการกำหนดคำถามให้ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ประกอบด้วย ลักษณะคำถามทั้งปลายเปิด และปลายปิด โดยมีประเด็นคำถาม ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว อาชีพ รายได้

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมโดยจะเป็นคำถามปลายปิด และคำถามปลายเปิด (Open Ended Question) ข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

ขั้นตอนการสร้าง และหาคุณภาพเครื่องมือ (แบบสอบถาม)

1. วิเคราะห์ลักษณะของข้อมูลที่ต้องการ
2. ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถาม และกำหนดรูปแบบของแบบสอบถาม
3. สร้างแบบสอบถามฉบับร่าง
4. ให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความถูกต้อง ความเที่ยงตรงของข้อคำถามแต่ละข้อ และนำข้อวิจารณ์มาพิจารณาแก้ไขให้เหมาะสม

5. พิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง

เครื่องมือ (แบบสอบถาม) ที่ใช้ในการวิจัย ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน คือ

1. ดร. พงษ์สนธิ คุณณะลา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยพะเยา
2. ดร. สกส ไหมสาสน์ ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนประชารัฐ
ธรรมคุณ อำเภอองาว จังหวัดลำปาง
3. นายสำเร็จ ยาสุมุทร ตำแหน่ง ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านร้อง
อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นฐาน โดยมีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสอบถามประชาชน ที่อาศัยในเขตพื้นที่ บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง
2. รวบรวมข้อมูลทุติยภูมิจากเอกสาร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3. จัดทำแบบสอบถามเพื่อนำไปเก็บข้อมูล จากกลุ่มประชากรตัวอย่างในหมู่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง
4. ปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความชัดเจนถูกต้อง และครอบคลุมเนื้อหา
5. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาจริง ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ตัวแปรเชิงปริมาณ ในครั้งนี้ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science) ดังนี้

ค่าร้อยละ ผู้ศึกษาได้ใช้สูตร ดังนี้

$$\text{ร้อยละ (\%)} = \frac{n \times 100}{N}$$

n = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม

N = จำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

การวัดตัวแปร

ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม เกณฑ์การให้คะแนน และความหมายดังนี้

เป็นประจำ	ให้	3	คะแนน
เป็นบางครั้ง	ให้	2	คะแนน
ไม่เคยร่วม	ให้	1	คะแนน

ค่าเฉลี่ยคะแนนและความหมาย ดังนี้

$$\text{การหาช่วงคะแนน} = \frac{3-1}{3} = 0.66$$

3

เกณฑ์ที่ใช้ในการวัดระดับ

ระดับค่า	1.00–1.66	หมายถึง	มีส่วนร่วมน้อย
ระดับค่า	1.67–2.33	หมายถึง	มีส่วนร่วมปานกลาง
ระดับค่า	2.34–3.00	หมายถึง	มีส่วนร่วมมาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง โดยที่ได้ศึกษาจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 226 คน โดยใช้วิธีการนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 2 แสดงจำนวนประชากรจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	114	50.44
หญิง	112	49.56
รวม	226	100.00

จากตาราง 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 114 คน คิดเป็นร้อยละ 50.44 รองลงมาคือ เพศหญิง จำนวน 112 คิดเป็นร้อยละ 49.56

ตาราง 3 แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
18-30 ปี	23	10.18
31-40 ปี	51	22.57
41-50 ปี	62	27.43
51-60 ปี	51	22.57
61 ปี ขึ้นไป	39	17.26
รวม	226	100.00

จากตาราง 3 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 62 คน คิดเป็นร้อยละ 27.43 รองลงมาคือ อายุ 31-40 ปี และ 51-60 ปี จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 22.57 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 17.26 และน้อยสุด 18-30 ปี จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 10.18

ตาราง 4 แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้เรียน	51	22.57
ประถมศึกษา	111	49.12
มัธยมตอนต้น	26	11.50
มัธยมตอนปลาย	21	9.29
อนุปริญญา	8	3.54
ปริญญาตรี	9	3.98
ปริญญาโท	-	-
อื่น ๆ (ระบุ)	-	-
รวม	226	100.00

จากตาราง 4 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา จำนวน 111 คน คิดเป็นร้อยละ 49.12 รองลงมา คือ ไม่ได้เรียน จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 22.57 มัธยมตอนต้น จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 มัธยมตอนปลาย จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 9.29 ปริญญาตรี จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.98 น้อยสุด คือ อนุปริญญา จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.54

ตาราง 5 แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามสถานภาพครอบครัว

สถานภาพครอบครัว	จำนวน	ร้อยละ
โสด	26	11.50
สมรส	176	77.88
หย่าร้าง	18	7.96
หม้าย/ม่าย	-	-
แยกกันอยู่	6	2.65
รวม	226	100.00

จากตาราง 5 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีสถานภาพทางครอบครัว คือ สมรส จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 77.88 รองลงมา คือ โสด จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 หย่าร้าง จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 7.96 และน้อยสุด คือ แยกกันอยู่ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.65 ในส่วนหม้าย/ม่าย พบว่า ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 6 แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
รับราชการ	11	4.87
นักเรียน/นักศึกษา	7	3.10
ค้าขาย	7	3.10
รับจ้างทั่วไป	37	16.37
เกษตรกร	146	64.60
ธุรกิจส่วนตัว	1	0.44
พนักงานเอกชน	2	0.88
อื่น ๆ (ระบุ)	15	6.64
รวม	226	100.00

จากตาราง 6 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอาชีพ เกษตรกร จำนวน 146 คน คิดเป็นร้อยละ 64.60 รองลงมา คือ รับจ้างทั่วไป จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 16.37 อื่น ๆ จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 6.64 รับราชการ จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 4.87 นักเรียน/

นักศึกษา และค้ำขาย จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.10 พนักงานเอกชน จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 0.88 และน้อยสุด คือ ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.44

ตาราง 7 แสดงจำนวนประชากร จำแนกตามรายได้

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	149	65.93
5,001-10,000 บาท	64	28.32
10,001-15,000 บาท	8	3.54
15,001-20,000 บาท	5	2.21
20,001 บาทขึ้นไป	-	-
รวม	226	100.00

จากตาราง 7 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 65.93 รองลงมา คือ รายได้ระหว่าง 5,001-10,000 บาท จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 28.32 รายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3.54 และน้อยสุด คือ 15,001-20,000 บาท จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 2.21 ในส่วน 20,001 บาทขึ้นไป ไม่มีผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ตำบลปงเตา อำเภอองาร จังหวัดลำปาง

ตาราง 8 แสดงร้อยละ และค่าเฉลี่ย ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วม
ในการวางแผน

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	ระดับการมีส่วนร่วม			ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ระดับ
	n=226				
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
1. ท่านเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อ ค้นหาปัญหาและการวางแผนอนุรักษ์ ป่าไม้ของชุมชนห้วยแม่หิน	91 (40.27)	83 (36.73)	52 (23.01)	2.17	ปาน กลาง
2. ท่านเข้าร่วมในการประชุมเพื่อจัดตั้ง กฎระเบียบป่าชุมชนห้วยแม่หิน	75 (33.19)	73 (32.30)	78 (34.51)	1.99	ปาน กลาง
3. ท่านเข้าร่วมการกำหนดแผน ยุทธศาสตร์ป่าชุมชนในการวางแผน ทดลอง ปลูกป่า ชุมชน	71 (31.42)	88 (38.94)	67 (29.65)	2.01	ปาน กลาง
4. ท่านเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จัดตั้งกองทุนป่าชุมชน	39 (17.26)	41 (18.14)	146 (64.60)	1.52	น้อย
5. ท่านแสดงความคิดเห็นและ ข้อเสนอแนะในการวางแผนอนุรักษ์ ป่าชุมชนทุกครั้ง	53 (23.45)	90 (93.82)	83 (36.73)	1.86	ปาน กลาง
ค่าเฉลี่ยรวม				1.91	ปาน กลาง

จากตาราง 8 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการวางแผนมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.91$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ประชาชนเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัญหาและการวางแผนอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนห้วยแม่หิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.17$) และรองลงมา คือ ประชาชนเข้าร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ป่าชุมชนในการวางแผนทดลอง ปลูกป่า ชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.01$) และน้อยสุด คือ ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งกองทุนป่าชุมชน ค่าเฉลี่ยอยู่ระดับน้อย ($\bar{x}=1.52$)

ตาราง 9 แสดงร้อยละ และค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	ระดับการมีส่วนร่วม n=226			ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ระดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
1. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการรักษา กฎระเบียบข้อห้าม 5 ข้ออย่างเคร่งครัด	68 (30.09)	84 (37.17)	74 (32.74)	1.97	ปานกลาง
2. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมเชิงวิจัยป่า เช่น จัดทำแปลงสาธิต ทดลองการจัดการป่า (หน่อไม้) ห้วยแม่หิน	55 (24.34)	108 (47.79)	63 (27.88)	1.96	ปานกลาง
3. ท่านเข้ากิจกรรมฝึกอบรมของประชาชน นักเรียน เยาวชน ร่วมกันปลูกป่า	58 (25.66)	111 (49.12)	57 (25.22)	2.00	ปานกลาง
4. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงาน ภาครัฐ เช่น การลาดตระเวนป่า บวชป่า สร้างศาลาที่พัก ฯลฯ	73 (32.30)	107 (47.35)	46 (20.35)	2.11	ปานกลาง
5. ท่านเข้าร่วมประชาสัมพันธ ทำความเข้าใจกับนายทุนผู้ตัดไม้ ในการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน	59 (26.11)	83 (36.73)	84 (37.17)	1.88	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม				1.98	ปานกลาง

จากตาราง 9 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.98$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยพบว่า ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยหน่วยงานภาครัฐ เช่น การลาดตระเวนป่า บวชป่า สร้างศาลาที่พัก ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.11$) และรองลงมาคือ ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมของประชาชน นักเรียน เยาวชน ร่วมกันปลูกป่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.00$) และน้อยสุด คือ ประชาชนเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับนายทุนผู้ตัดไม้ ในการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.88$)

ตาราง 10 แสดงร้อยละและค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรร ผลประโยชน์	ระดับการมีส่วนร่วม n=226			ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ระดับ
	มาก	ปานกลาง	น้อย		
1. ท่านได้เข้าร่วมในการวางแผนจัดสรร รายได้ของป่าชุมชนห้วยแม่หิน	66 (29.20)	71 (31.42)	89 (39.38)	1.89	ปานกลาง
2. ท่านเข้าร่วมการบริจาคเงินเพื่อ ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของป่าชุมชน	29 (12.83)	104 (46.02)	93 (41.15)	1.71	ปานกลาง
3. ท่านได้รับผลประโยชน์จากป่า ในการดำรงวิถีชีวิต เช่น หาของป่า สัตว์ป่า และน้ำ เป็นต้น	102 (45.13)	56 (24.78)	68 (30.09)	2.15	ปานกลาง
4. ท่านได้รับผลประโยชน์ในการจัดสรร ผลประโยชน์จากกองทุน เช่น ทุนการศึกษาของเด็ก	30 (13.27)	65 (28.76)	131 (57.96)	1.55	น้อย
5. ท่านรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ที่ทำประโยชน์ในด้านป่าไม้ ให้กับสังคมในชุมชนของท่าน	102 (45.13)	50 (22.12)	74 (32.74)	2.12	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยรวม				1.88	ปานกลาง

จากตาราง 10 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ ได้มีส่วนร่วม ในการจัดสรรผลประโยชน์เฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.88$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนได้รับผลประโยชน์จากป่าในการดำรงวิถีชีวิต เช่น หาของป่า สัตว์ป่า และน้ำ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=2.15$) รองลงมา คือ ประชาชนรู้สึก มีคุณค่าในตนเอง ที่ทำประโยชน์ในด้านป่าไม้ให้กับสังคมในชุมชนของท่าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.12$) น้อยสุด คือ ประชาชนได้รับผลประโยชน์ในการจัดสรรผลประโยชน์จากกองทุน เช่น ทุนการศึกษาของเด็ก มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.55$)

ตาราง 11 แสดงร้อยละ และค่าเฉลี่ยของการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตาม และประเมินผล	ระดับการมีส่วนร่วม n=226			ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ระดับ
	มาก	ปาน กลาง	น้อย		
1. ท่านเข้าร่วมเป็นวิทยากรใน การถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน และ หน่วยงานอื่น ที่เข้ามาศึกษาดูงาน	41 (18.14)	67 (29.65)	118 (52.21)	1.66	น้อย
2. ท่านเข้าร่วมติดตามผลการจัด กิจกรรมของป่าชุมชนห้วยแม่หิน	57 (25.22)	88 (38.94)	81 (35.48)	1.89	ปาน กลาง
3. ท่านเข้าร่วมประเมินผลกับ หน่วยงานอื่น ที่ได้เข้ามาศึกษาวิจัย ทดลองป่าชุมชน	38 (16.81)	90 (39.82)	98 (43.36)	1.73	ปาน กลาง
4. ท่านเข้าร่วมประชุมสรุปปัญหา จากการดำเนินงานป่าชุมชน ห้วยแม่หิน	55 (24.34)	83 (36.73)	88 (38.94)	1.85	ปาน กลาง
5. ท่านมีความภูมิใจที่ชุมชนท่านได้รับ รางวัลป่าชุมชนดีเด่นจากกรมป่าไม้	209 (92.48)	16 (7.08)	1 (0.44)	2.92	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม				2.01	ปาน กลาง

จากตาราง 11 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ได้พบว่า ประชาชนมีความภูมิใจ ที่ชุมชนท่านได้รับรางวัลป่าชุมชนดีเด่น จากกรมป่าไม้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=2.92$) และรองลงมาคือประชาชนเข้าร่วมติดตามผลการจัดกิจกรรมของป่าชุมชนห้วยแม่หิน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=1.89$) น้อยสุด คือ ประชาชนเข้าร่วมเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน และหน่วยงานอื่น ที่เข้ามาศึกษาดูงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.66$)

ตาราง 12 แสดงค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมกรณีศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง

การมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย \bar{x}	ระดับ การมีส่วนร่วม
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล	2.01	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม	1.98	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน	1.90	ปานกลาง
ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์	1.88	ปานกลาง
รวมค่าเฉลี่ย	1.94	ปานกลาง

จากตาราง 12 พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมเมื่อมองภาพรวมทุก ๆ ด้าน โดยรวมค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.94$) โดยมีการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.01$) รองลงมา คือ การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.98$) และที่น้อยสุด คือ การมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.88$)

ตอนที่ 3 ปัญหา และข้อเสนอแนะ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภอองว จังหวัดลำปาง

1. งบประมาณในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ที่จัดสรรเพื่อให้เกิดความร่วมมือ และการเข้าร่วมกิจกรรมของป่าชุมชนไม่ต่อเนื่อง
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน ส่วนใหญ่ประชาชนที่เป็นผู้ใหญ่ จะเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมมาก เด็กและเยาวชนในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นส่วนน้อย เนื่องจากเด็กและเยาวชนไม่มีความผูกพันกับป่าชุมชน

บทที่ 5

บทสรุป

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง โดยเพื่อศึกษาระดับของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง และเพื่อศึกษาถึงปัญหา อุปสรรค ของการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง มีกรอบแนวคิดจำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง จำนวน 226 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 3 ตอน ซึ่งได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพครอบครัวส่วนใหญ่ สมรส อาชีพเกษตรกร การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ของประชาชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอาง จังหวัดลำปาง เฉลี่ย 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.94 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังต่อไปนี้

ด้านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.01$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนมีความภูมิใจ ที่ชุมชนท่านได้รับรางวัล ป่าชุมชนดีเด่นจากกรมป่าไม้มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=2.92$) รองลงมา ประชาชนเข้าร่วม

ติดตามผลการจัดกิจกรรมของป่าชุมชนห้วยแม่หิน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=1.89$) และน้อยสุด คือ ประชาชนเข้าร่วมเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน และหน่วยงานอื่นที่เข้ามาศึกษาดูงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.66$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม โดยพบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.98$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ เช่น การลาดตระเวนป่า บวชป่า สร้างศาลาที่พัก ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.11$) รองลงมา ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมของประชาชน นักเรียน เยาวชน ร่วมกันปลูกป่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.00$) ส่วนที่น้อยสุด คือ ประชาชนเข้าร่วมประชาสัมพันธืทำความเข้าใจกับนายทุนผู้ตัดไม้ในการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน โดยค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.88$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.90$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ประชาชนเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัญหาและการวางแผนอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนห้วยแม่หิน โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=2.17$) และรองลงมา คือ ประชาชนเข้าร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ป่าชุมชนในการวางแผน ทดลองปลูกป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.01$) และน้อยสุด คือ ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งกองทุนป่าชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.52$)

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ ซึ่งโดยผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=1.88$) พิจารณาเป็นรายข้อพบว่าประชาชนได้รับผลประโยชน์จากป่าในการดำรงวิถีชีวิต เช่น หาของป่า สัตว์ป่า และน้ำ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=2.15$) รองลงมา คือ ประชาชนรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง ที่ทำประโยชน์ในด้านป่าไม้ให้กับสังคมในชุมชนของท่าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.12$) และน้อยสุด คือ ประชาชนได้รับผลประโยชน์ในการจัดสรรผลประโยชน์จากกองทุน เช่น ทุนการศึกษาของเด็ก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.55$)

ปัญหาและข้อเสนอแนะของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

การศึกษา พบว่าปัญหาของประชาชนต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของประชาชนบ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง คือ ด้านงบประมาณดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดความร่วมมือและการเข้าร่วมกิจกรรมของป่าชุมชนไม่ต่อเนื่อง ส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนเกิดความไม่ต่อเนื่องตามไปด้วย และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน ประชาชนผู้ใหญ่มักจะเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม

เด็ก และเยาวชนในชุมชนเข้ามาร่วมเป็นส่วนน้อย เนื่องจากเด็ก และเยาวชนไม่มีความผูกพันกับป่าชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในเขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เขตพื้นที่บ้านหัวทุ่ง ตำบลปงเตา อำเภอองาว จังหวัดลำปาง อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นด้าน พบว่า

ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัญหาและการวางแผนอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชุมชนห้วยแม่หิน อยู่ในระดับสูง สามารถอภิปรายผลว่าในการวางแผนการแก้ไขปัญหาภายในชุมชน ที่จะให้ประชาชนเห็นความสำคัญเข้ามามีส่วนร่วม และแสดงความคิดเห็น คือ การทำประชาคมหมู่บ้านเพื่อทราบปัญหาและความต้องการของประชาชนสอดคล้องกับแนวคิดปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ของโกวิท พวงงาม (2545, หน้า 8) ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชน ในการพัฒนาขั้นตอนที่ 1 คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น นั่นกล่าวไว้คือ ถ้าหากชาวบ้านยังไม่สามารถทราบถึงปัญหา และเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหา ในท้องถิ่นของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาของท้องถิ่น ย่อมไร้ประโยชน์ เพราะชาวบ้านจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จากการศึกษาพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับการเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ เช่น การลาดตระเวนป่า บวชป่า สร้างศาลาที่พัก ฯลฯ ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับสูง สามารถอภิปรายผลไว้ได้ดังนี้ เมื่อชุมชนทำเวทีประชาคม เพื่อค้นหาปัญหา และความต้องการในการแก้ไขปัญหา กิจกรรมต่าง ๆ ที่มาจากประชาชนต้องการและเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชุมชนเสนอ สอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2538, หน้า 13-14) ซึ่งกล่าวว่า แนวทางกิจกรรมพัฒนาต้องเริ่มจากพื้นฐานของชุมชน กล่าวคือ วิธีชีวิตที่ดำรงอยู่ในชุมชน ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การยึดยึดกิจกรรมพัฒนา ซึ่งกำหนดกรอบแนวคิดของคนภายนอก นอกจากจะไม่นำไปสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงแล้ว อีกทั้งยังเป็นการทำลายศักยภาพการแก้ไขปัญหาของชุมชน สร้างลักษณะการขาดความมั่นใจในตนเอง และปมจากการพึ่งพาพลังภายนอก

ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับการได้รับผลประโยชน์จากป่าในการดำรงชีวิต เช่น หาของป่า สัตว์ป่า และน้ำ อยู่ในระดับสูง อภิปรายผลว่า ป่าชุมชนบ้านหัวทุ่งอยู่กับชุมชนมาตั้งแต่รุ่นปู่ย่า ตายาย เป็นแหล่งอาหารในการดำรงวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน แต่ปัจจุบันการพัฒนาด้านเศรษฐกิจมีมากขึ้น ทำให้อาชีพการใช้ประโยชน์จากป่าลดลงส่งผลให้การจัดสรรผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของสุมาลี จาตุรงค์กุล (2546) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม ป่าไม้บริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวร วิทยาเขตสารสนเทศพะเยา ตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการวิจัย พบว่าการมีส่วนร่วมด้านร่วมรับผลประโยชน์ในการจัดการสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับบางครั้ง

ด้านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนให้ความสำคัญกับ การมีความภูมิใจที่ชุมชนท่านได้รับรางวัลป่าชุมชนดีเด่นจากกรมป่าไม้อยู่ในระดับสูง อภิปรายผลว่า เป็นความสำเร็จของชุมชนบ้านหัวทุ่งในการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าห้วยแม่หิน 1,500 ไร่ ให้สามารถอำนวยประโยชน์ในการเป็นป่าต้นน้ำและป่าใช้สอยได้ ซึ่งผู้นำชุมชน คณะกรรมการป่าชุมชนห้วยแม่หิน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และจัดการทรัพยากรป่าไม้อย่างยั่งยืน ทำให้ได้รับรางวัลป่าชุมชนดีเด่นจากกรมป่าไม้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการอนุรักษ์ทรัพยากรของ สมณี อ่องเอี้ย (2519, หน้า 12-14) ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรเป็นเรื่องสำคัญซึ่งจะสำเร็จลงได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. คณะกรรมการอนุรักษ์ป่า ควรจะจัดการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมประชาสัมพันธืทำความเข้าใจกับนายทุนผู้ตัดไม้ในการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน และร่วมประชาสัมพันธืการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ให้มากยิ่งขึ้น

2. คณะกรรมการการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน ควรที่จะให้มีการหมุนเวียน สับเปลี่ยนกันเป็นคณะกรรมการอนุรักษ์ป่า เพื่อเป็นการส่งเสริม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งกองทุนป่าชุมชน

3. คณะกรรมการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน ควรจัดสรรรายได้จากกองทุนป่าชุมชน เพื่อจัดสวัสดิการ ให้ประชาชนได้รับผลประโยชน์ในการจัดสรรผลประโยชน์จากกองทุน เช่น ทุนการศึกษาของเด็ก และสวัสดิการอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น ตามความต้องการของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรสนับสนุนให้มีวิจัยชุมชน เพื่อศึกษาความต้องการของชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ห้วยแม่หิน เพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้อยู่ในระดับมาก
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง คุณค่าของป่าไม้ห้วยแม่หินเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนได้รู้สึกหวงแหนและมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของทรัพยากรป่าไม้

ภาคผนวก

แบบสอบถาม

การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภองาว
จังหวัดลำปาง”

คำชี้แจง แบบสอบถามฉบับนี้ ใช้สำหรับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยพะเยา

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ตอนที่ 3 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ที่ท่านต้องการเลือก

1. เพศ

ชาย

หญิง

2. อายุ

18-30 ปี

31-40 ปี

41-50 ปี

51-60 ปี 60 ปี ขึ้นไป

3. ระดับการศึกษา

ไม่ได้เรียน

ประถมศึกษา

มัธยมตอนต้น

มัธยมตอนปลาย

อนุปริญญา

ปริญญาตรี

ปริญญาโท

อื่น ๆ (ระบุ)

4. สถานภาพครอบครัว

โสด

สมรส

หย่าร้าง

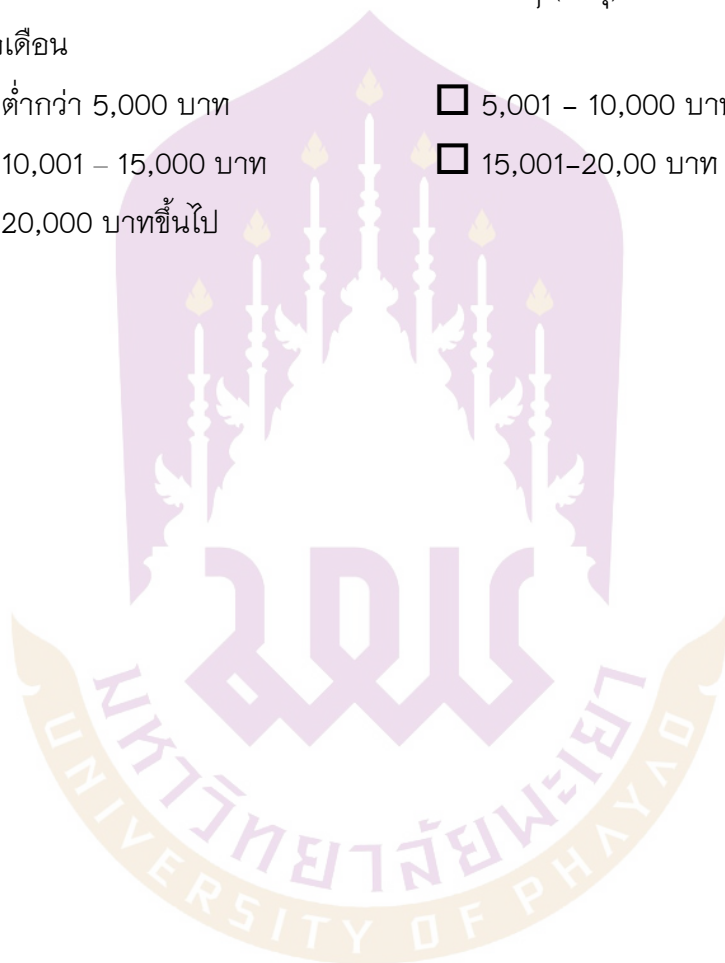
หม้าย/ม่าย แยกกันอยู่

5. อาชีพ

☐ รับราชการ	☐ นักเรียน/นักศึกษา
☐ ค้าขาย	☐ รับจ้างทั่วไป
☐ เกษตรกร	☐ ธุรกิจส่วนตัว
☐ พนักงานเอกชน	☐ อื่น ๆ (ระบุ)

6. รายได้ต่อเดือน

☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 5,001 – 10,000 บาท
☐ 10,001 – 15,000 บาท	☐ 15,001–20,00 บาท
☐ 20,000 บาทขึ้นไป	

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
ตำบลปางเตา อำเภองาว จังหวัดลำปาง

กิจกรรม	เป็นประจำ	เป็นบางครั้ง	ไม่เคย
<u>ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน</u>			
1. ท่านเข้าร่วมประชาคมหมู่บ้านเพื่อค้นหาปัญหาและการวางแผนอนุรักษ์ป่าไม้ของชุมชนห้วยแม่หิน			
2. ท่านเข้าร่วมในการประชุมเพื่อจัดตั้งกฎระเบียบป่าชุมชนห้วยแม่หิน			
3. ท่านเข้าร่วมการกำหนดแผนยุทธศาสตร์ป่าชุมชนในการวางแผนทดลอง ปลูกป่าชุมชน			
4. ท่านเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งกองทุนป่าชุมชน			
5. ท่านแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการวางแผนอนุรักษ์ป่าชุมชนทุกครั้ง			
<u>ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม</u>			
6. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมการรักษากฎระเบียบข้อห้าม 5 ข้ออย่างเคร่งครัด			
7. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมเชิงวิจัยป่า เช่น จัดทำแปลงสาธิตทดลองการจัดการป่า (หน่อไม้) ห้วยแม่หิน			
8. ท่านเข้ากิจกรรมฝึกอบรมของประชาชน นักเรียน เยาวชน ร่วมกันปลูกป่า			
9. ท่านเข้าร่วมกิจกรรมของหน่วยหน่วยงานภาครัฐ เช่น การลาดตระเวนป่า บวชป่า สร้างศาลาที่พัก ฯลฯ			
10. ท่านเข้าร่วมประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับนายทุนผู้ตัดไม้ในการอนุรักษ์ป่าห้วยแม่หิน			

กิจกรรม	เป็นประจำ	เป็นบางครั้ง	ไม่เคย
ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดสรรผลประโยชน์			
11. ท่านเข้าร่วมในการวางแผนจัดสรรรายได้ของป่าชุมชนห้วยแม่หิน			
12. ท่านเข้าร่วมการบริจาคเงินเพื่อช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของป่าชุมชน			
13. ท่านได้รับผลประโยชน์จากป่าในการดำรงวิถีชีวิต เช่น หาของป่า สัตว์ป่า และน้ำ เป็นต้น			
14. ท่านได้รับผลประโยชน์ในการจัดสรรผลประโยชน์จากกองทุนฯ เช่น ทุนการศึกษาของเด็ก			
15. ท่านรู้สึกมีคุณค่าในตนเองที่ทำประโยชน์ในด้านป่าไม้ให้กับสังคมในชุมชนของท่าน			
ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล			
16. ท่านเข้าร่วมเป็นวิทยากรในการถ่ายทอดความรู้สู่ชุมชน และหน่วยงานอื่น ที่เข้ามาศึกษาดูงาน			
17. ท่านเข้าร่วมติดตามผลการจัดกิจกรรมของป่าชุมชนห้วยแม่หิน			
18. ท่านเข้าร่วมประเมินผลกับหน่วยงานอื่น ที่ได้เข้ามาศึกษาวิจัย ทดลองป่าชุมชน			
19. ท่านเข้าร่วมประชุมสรุปปัญหาจากการดำเนินงานป่าชุมชนห้วยแม่หิน			
20. ท่านมีความภูมิใจที่ชุมชนท่านได้รับรางวัลป่าชุมชนดีเด่น จากกรมป่าไม้			

ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ตำบลปงเตา อำเภองาว
จังหวัดลำปาง

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่าน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2523). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.**
กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กนกกรัชม์ อธิรัฐกร. (2542). **การมีส่วนร่วมในเรื่องการป้องกันและการจัดการป่าชุมชนดงใหญ่กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลกอนน้อย อำเภอหัวสะพาน จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์ ค.ม., มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, อุบลราชธานี.
- เกษม จันทร์แก้ว. (2544). **วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม (พิมพ์ครั้งที่ 5).** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกวิท พวงงาม. (2545). **การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน.ม.ป.ท.**
- เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. (2527). **การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบทในการบริหารงานพัฒนาชนบท.** กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2536). **ป่าชุมชนในประเทศไทย: แนวทางการพัฒนา (เล่ม1).**
เชียงใหม่: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ฉอาน วุฒิกรรรมรักษา. (2524). **ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน.** วิทยานิพนธ์ สศ.ม., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ชูเกียรติ ลีสุวรรณ. (2534). **เอกสารประกอบการสอน กระบวนการวิชาปรัชญา และหลักการศึกษานอกระบบ.ภาควิชาส่งเสริมการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.**
- ทวี ทองสว่าง และทัศนีย์ ทองสว่าง. (2523). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. (2538). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.** กรุงเทพฯ: คัดดีโสภาการพิมพ์.
- ธนวัฒน์ ชัยน. (2546). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการน้ำชลประทานภูเขา กรณีศึกษาบ้านร่องถ่อน ตำบลชมพู อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก.**
วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ธวัชชัย วิสมล. (2529). **ปัจจัยบางประการที่สัมพันธ์กับกิจกรรมต่อเนื่อง ศึกษาเฉพาะกรณีสมาชิกศูนย์เยาวชน ตำบลในพื้นที่จังหวัดเขตความรับผิดชอบของสำนักงานพัฒนาชุมชนเขต 3 และ 4.** วิทยานิพนธ์ สศ.ม.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล.
- นิวัติ เรืองพานิช. (2527). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- นำชัย และสุนิลา ทนุผล. (ม.ป.ป.). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เชียงใหม่**. มหาวิทยาลัยแม่โจ้, เชียงใหม่.
- ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์. (2542). **สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา**. คณะเกษตรศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- พงษ์ศักดิ์ นัตรเดชะ. (2542). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อุทยานแห่งชาติแม่โท อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่**. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- มงคลจันทร์ส่อง. (2544). **การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดนจังหวัดเพชรบูรณ์**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- มณฑล เอกอดุลย์พันธ์. (2553). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมกรณีศึกษาตลาดน้ำตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร**. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รป.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- ยุภาพร รูปงาม. (2545). **การมีส่วนร่วมของข้าราชการสำนักงบประมาณ ในการปฏิรูประบบราชการ**. ภาคนิพนธ์ ศศ.ม., สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชุมชน** กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. (2535). **การบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ บทบาทองค์กรในท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- วิไลพร จันทร์สุวรรณ. (2544). **การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมสร้างตนเองในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในนิคมสร้างตนเองท้ายเหมือง จังหวัดพังงา**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- วิไลลักษณ์ สุวจิตตานนท์. (2552). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ กรณีศึกษาประชาชนในเขตเทศบาลนครนครศรีอยุธยาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา**. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา, พระนครศรีอยุธยา.

- สบสุข ลีละบุตร. (2543). **การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล,
นครปฐม.
- สมเกียรติ กาดิ๊บ. (2542). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการป้องกันและควบคุม
ไฟป่าในเขตป่าสงวนแห่งชาติ อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา.** การค้นคว้าอิสระ
ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมนึก อ่องเอี้ย. (2519). **การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.** กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุมาลี จาตุรงค์กุล. (2546). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม
ป่าไม้บริเวณด้านหน้ามหาวิทยาลัยนเรศวรวิทยาเขตสารสนเทศพะเยา.**
การศึกษาอิสระ วท.ม., มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก.
- โสภณ เดชมา. (2524). **ทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยครูที่มีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร
ป่าไม้.** วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ
- อดิณ รพีพัฒน์. (2527). **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคม
และวัฒนธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลปงเตา. (2554). **เอกสารความรู้ป่าชุมชนห้วยแม่หิน ตำบลปงเตา
อำเภอจาง จังหวัดลำปาง.** ลำปาง.
- อุทิศ ภูอินทร์. (2536). **วารสารสัตวป่าเมืองไทย, 3 (1).** คณะวนศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ประวัติผู้ศึกษาค้นคว้า

ชื่อ นามสกุล	วิริยะพร ไชยวัฒนา
วัน เดือน ปี เกิด	11 ธันวาคม 2500
ที่อยู่ปัจจุบัน	242 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านร้อง อําเภองาว จังหวัดลำปาง
ที่ทำงานปัจจุบัน	โรงงานอุตสาหกรรมไผ่บ้านร้อง อําเภองาว จังหวัดลำปาง
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	เจ้าของกิจการ
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2552	ศศ.บ. (พัฒนาสังคม) มหาวิทยาลัยนเรศวร

